

การศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัดตั้งอำนาจความสะดวกสำหรับคนพิการ

โดย

นายศุภชัย กระจธรรมะ

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการสาธารณะ)

สาขาวิชาการบริหารจัดการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัดตั้งอำนาจความสะตวกสำหรับคนพิการ

โดย

นายศุภชัย กระทบระมะ

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการสาธารณะ)

สาขาวิชาการบริหารจัดการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

A STUDY OF GOVERNMENT POLICY ON
THE FACILITIES FOR PERSON WITH DISABILITIES

BY

MR. SUPACHAI KRATHAMMA

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
MASTER OF POLITICAL SCIENCE (PUBLIC AFFAIRS)
EXECUTIVE PROGRAM IN PUBLIC AFFAIRS
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2015
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์

การค้นคว้าอิสระ

ของ

นายศุภชัย กระจธรรมะ

เรื่อง

การศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัดตั้งอำนาจความสะดวกสำหรับคนพิการ

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการสาธารณะ)

เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2559

ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพิน เกชาคุปต์)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ ดร.โสภารัตน์ จารุสมบัติ)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	การศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ
ชื่อผู้เขียน	นายศุภชัย กระจ่าง
ชื่อปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการสาธารณะ)
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	การบริหารจัดการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ	รองศาสตราจารย์ ดร. โสภรัตน์ จารุสมบัติ
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

การศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ เป็นการศึกษเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ตลอดจนศึกษาปัญหา อุปสรรค และมาตรการการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงนโยบายการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ

จากการศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ พบว่า คณะรัฐมนตรีได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในประเด็นดังกล่าว จึงได้มีมติคณะรัฐมนตรีเพื่อขับเคลื่อนงานถึง 2 ครั้งด้วยกัน โดยได้มีการกำหนดตัวชี้วัดนโยบายที่ชัดเจน ประกอบด้วย (1) เป้าหมายเชิงพื้นที่ (หน่วยงานภาครัฐ) (2) ขอบเขตด้านระยะเวลา (3) เนื้อหาสาระของนโยบายเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ โดยกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัตินั้นกลไกสำคัญตามกฎหมายในระดับชาติ ได้แก่ คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (กพช.) และกลไกระดับพื้นที่ ได้แก่ อนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการระดับจังหวัด โดยมาตรการสนับสนุนการบรรลุผลของนโยบายที่สำคัญ เช่น กฎหมาย มติคณะรัฐมนตรี และการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนพิการ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) การลดหย่อนภาษี การประกวดสถานที่ดีเด่นที่เอื้อต่อคนพิการ การทำกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR) ตลอดจนการสนับสนุนของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน ได้มีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ เพื่อขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะของประเทศ

ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญภาพรวมในเชิงนโยบายคือ ทักษะคิดของคนในสังคม ได้แก่ ขาดความตระหนักรู้ (awareness) โดยเฉพาะผู้บริหารหน่วยงานหรือองค์กรซึ่งมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้การจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกเกิดขึ้นในองค์กร นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายไม่มีสภาพบังคับ ขาดงบประมาณที่สนับสนุนงานด้านนี้อย่างจริงจัง บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจ ไม่สามารถจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างถูกต้อง ระบบการรายงานติดตามที่ไม่เข้มแข็ง รวมทั้งกลไกการขับเคลื่อนงานคนพิการในระดับพื้นที่ไม่ประสานงานกัน

จากการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะในการศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ดังนี้

(1) เชิงนโยบายต้องมีการเชื่อมหรือบูรณาการประเด็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้เป็นเรื่องสำหรับทุกคน (Accessibility for All) ทั้งกลุ่มผู้สูงอายุ เด็ก สตรีมีครรภ์ เพื่อขยายฐานที่กว้างขึ้นให้เห็นถึงประเด็นของกลุ่มทางสังคม (mass) ที่จะขับเคลื่อนงานในอนาคตให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติของรัฐบาลในอีก 20 ปีข้างหน้า

(2) รัฐบาลต้องให้ความสำคัญในการสนับสนุนงบประมาณ เช่น การจัดทำคำเสนอของบประมาณแบบ Budget Code โดยอาจพิจารณากำหนดเป็นช่วงระยะเวลาดำเนินการ (Phase) ภายในระยะเวลา 5 – 10 ปี

(3) ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการให้มีสภาพบังคับพร้อมทั้งกำหนดบทลงโทษในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตาม โดยออกพระราชบัญญัติใหม่รวมกฎกระทรวงสิ่งอำนวยความสะดวกหลายๆ ฉบับ เข้าด้วยกัน เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ (Accessibility for all Act) ทั้งกลุ่มผู้สูงอายุ เด็ก สตรีมีครรภ์ และจัดทำคู่มือปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานกลาง (National standard) ที่กำหนดถึงรายละเอียดสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ให้หน่วยงานสามารถใช้เป็นคู่มือมาตรฐานกลางประกอบการอ้างอิงในการดำเนินงาน

คำสำคัญ: สิ่งอำนวยความสะดวก, คนพิการ

IndependentStudy Title	A STUDY OF GOVERNMENT POLICY ON THE FACILITIES FOR PERSON WITH DISABILITIES
Author	Mr.Supachai Krathamma
Degree	Master of Political Science (Public Affairs)
MajorField/Faculty/University	Executive Program in Public Affairs Political Science Thammasat University
Independent Study Advisor	Associate Professor Soparatana Jarusombat, Ph.D.
Academic Years	2015

ABSTRACT

The study of government policy on the facilities for person with disabilities is a qualitative work by studying the relevant documents and in-depth interviews. The purpose of the study is to study of government policy on the facilities for person with disabilities and the problems and obstacles, including measures for management of facilities for person with disabilities in order to propose improvement approaches for the policy on the facilities for person with disabilities.

According to the study of the government policy on the facilities for person with disabilities, it was found that the cabinet realized the importance of the issue; therefore, the cabinet came to the resolution to take actions twice. Policy indicators were clearly determined which consisted of (1) area target (government agencies), (2) scope of duration, (3) essence of the policy in order to have the relevant organizations take actions in the national level such as Committee of Promotion and Improvement of Quality of Life of Persons with Disabilities. The regional mechanism would be carried out by Provincial Subcommittee of Promotion and Improvement of Quality of Life of Persons with Disabilities by promoting the achievement of the significant policies such as laws, resolution of the cabinet and participation from the person with disabilities who were stakeholders,

tax reduction, good location for the person with disabilities competition, Corporate Social Responsibility (CSR), along with support from public, civic and private sectors to participate in providing facilities to the person with disabilities in order to meet the objectives of the national public policy.

The problems and obstacles concerning the policy was the attitudes of the people in the society such as lack of awareness, especially those organization administrators who played a key role in providing facilities in their organization. In addition, there were other factors concerned such as unenforceability of laws, lack of budget, lack of knowledge and understanding, failure to provide proper facilities, weak follow-up system, and lack of coordination from the person with disabilities in certain areas.

According to the study, the researcher would like to give suggestions on the study of government policy on the facilities for person with disabilities as follow:

(1) In terms of policy, the connection or integration of facilities provision should be accessibility for all, whether the elder, children and the pregnant in order to expand the foundation and make the mass aware of the government strategies in the next 20 years.

(2) The government should focus on providing budgets such as proposing the budget code by considering the phase of operation to be within 5-10 years.

(3) The laws concerning the facilities for person with disabilities should be amended to be enforced, and the penalty for those who do not comply should be implemented by passing a new act and incorporating ministerial regulations concerning the facilities in order to create accessibility for all, whether the elder, children and the pregnant. In addition, the operational manuals of national standard should be made to specify details of facilities so that certain organizations can use them as the standard for the reference in the operation.

Keywords: Facilities, Person With Disabilities

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร. สุพิน เกชาคุปต์ ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ และรองศาสตราจารย์ ดร. โสภารัตน์ จารุสมบัติ กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระที่ได้ให้ความกรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ แก้ไข ทำให้ การศึกษานี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง นอกจากนี้ ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณ อาจารย์ของโครงการปริญญาโทรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ให้ความรู้ทางวิชาการ ตลอดจนมุมมอง แนวคิดที่สามารถนำมาปรับใช้ในการทำงานเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่โครงการ EPA ที่ให้คำแนะนำขั้นตอนด้านเอกสาร และขอขอบคุณ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านตลอดจนผู้ให้การสนับสนุนด้านเอกสารที่เกี่ยวข้องในการค้นคว้าอิสระครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ คุณบิดามารดา ทุกคนในครอบครัวโดยเฉพาะชิตติน้องชายของผู้วิจัย ที่คอยสนับสนุนช่วยเหลือมาโดยตลอดรวมทั้งเพื่อนพี่น้องพี่ที่ทำงาน พี่น้อง EPA 25 ที่คอยเป็นกำลังใจ และพี่น้อง EPA 26 ที่ให้คำแนะนำด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

นายศุภชัย กระธรรมะ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญภาพ	6
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	5
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.4 กรอบแนวคิดในการศึกษา	6
1.5 วิธีการศึกษา	7
1.5.1 กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีการศึกษา	7
1.6 ขอบเขตในการศึกษา	8
1.6.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา	8
1.6.2 ขอบเขตด้านพื้นที่และเวลา	9
1.6.3 ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา	9
1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	10
1.8 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	10
1.9 ข้อจำกัดงานวิจัย	10

บทที่ 2	วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
2.1	แนวคิดเรื่องนโยบายสาธารณะ	11
2.1.1	แนวคิดเรื่องการนำนโยบายไปปฏิบัติ	11
2.1.2	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการ นำนโยบายไปปฏิบัติ	12
2.1.3	องค์การและผู้เกี่ยวข้องในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ	13
2.1.4	แนวคิดการบริหารปกครองสาธารณะ (Public Governance) การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21	14
2.2	นโยบายที่เกี่ยวกับคนพิการ	16
2.2.1	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550	16
2.2.2	พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556	16
2.2.3	กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการ หรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 กระทรวงมหาดไทย	18
2.2.4	กฎกระทรวงกำหนดลักษณะ หรือการจัดให้มีอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการในอาคารสถานที่หรือบริการสาธารณะอื่น เพื่อให้คนพิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ. 2555 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	19
2.2.5	กฎกระทรวงกำหนดลักษณะหรือการจัดให้มีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการในอาคารสถานที่ยานพาหนะและบริการขนส่ง เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ. 2556 กระทรวงคมนาคม	20
2.2.6	บันทึกข้อตกลงความร่วมมือเพื่อสนับสนุนมาตรการผลักดัน การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการและทุกคนในสังคมเข้าถึง และใช้ประโยชน์ได้ พร้อมรับประชาคมอาเซียน	22
2.2.7	ความหมายของคนพิการ	23
2.2.8	ประเภทของความพิการ	24

2.3 แนวคิดการออกแบบที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ (Universal Design)	27
2.3.1 แนวคิดในการออกแบบที่เป็นสากล (Universal Design Concept)	27
2.4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
2.4.1. กลุ่มงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ในสถานศึกษา	29
2.4.2. กลุ่มงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ทั่วไป	31
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	36
3.1 กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีการศึกษา	36
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	38
3.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	39
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	39
บทที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล	40
4.1 ความเหมาะสมของนโยบาย	40
4.1.1 การมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน	40
4.1.2 ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ	42
4.1.3 การมีตัวชี้วัดนโยบายที่ชัดเจน	43
4.2 การมีมาตรการต่างๆ สนับสนุน	44
4.2.1 มาตรการบังคับทางกฎหมาย	44
4.2.2 มาตรการจูงใจ	45
4.2.3 มาตรการสมัครใจ	46
4.3 กลไกสนับสนุน	46
4.3.1 บทบาทของคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการแห่งชาติ (กพช.)	46
4.3.2 บทบาทคณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการประจำจังหวัด	47

4.3.3 มติคณะรัฐมนตรี	48
4.3.4 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556	49
4.3.5 บันทึกข้อตกลงความร่วมมือเพื่อสนับสนุนมาตรการผลักดัน การจัดตั้งอำนวยความสะดวกให้คนพิการและทุกคนในสังคมเข้าถึง และใช้ประโยชน์ได้พร้อมับประชาคมอาเซียน	49
4.4 การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง	50
4.4.1 การสนับสนุนของหน่วยงานราชการหลักที่เกี่ยวข้อง	50
4.4.2 การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง	56
4.4.2.1 ภาคประชาสังคม	56
4.4.2.2 เอกชน	57
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	61
5.1 สรุปผลการวิจัย	61
5.1.1 นโยบายของรัฐเรื่องการจัดตั้งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ	61
5.2 ข้อเสนอแนะ	64
5.2.1 ข้อเสนอแนะในการศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัดตั้งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ	64
5.2.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	67
รายการอ้างอิง	68
ประวัติผู้เขียน	72

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดในการศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัด สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ	6

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 หมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานของรัฐ มาตรา 54 ได้กำหนดให้คนพิการมีสิทธิเข้าถึง และใช้ประโยชน์จากสวัสดิการสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 มาตรา 20 กำหนดให้คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ และจากการที่กฎหมายทั้ง 2 ฉบับข้างต้นกำหนดให้คนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการที่จะได้รับบริการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการดำรงชีวิต และส่งเสริมการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม จึงทำให้มีหลักประกันว่าคนพิการจะได้รับสิทธิและสวัสดิการสิ่งอำนวยความสะดวกซึ่งกลุ่มคนพิการถือว่าเป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคมที่ควรจะได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในการดำรงชีวิตประจำวันมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ที่สุด เพราะนอกจากจะเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลคนพิการแล้ว ยังเป็นการกระตุ้นให้ภาคสังคมมีเจตคติที่ดีต่อคนพิการและความพิการ เกิดการตระหนักรู้ถึงสิทธิ โอกาส และศักยภาพเปิดโอกาสให้คนพิการอยู่ร่วมกับทุกคนในสังคมอย่างเป็นสุขร่วมกัน ในฐานะที่เป็นพลเมืองส่วนหนึ่งของสังคมอย่างมีคุณค่าสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

คนพิการมีอัตราเพิ่มขึ้นในสังคม มาจากหลายสาเหตุด้วยกัน อาทิ มีความพิการตั้งแต่กำเนิดเนื่องจากสภาวะผิดปกติหรือได้รับการกระทบกระเทือนจากหลายสาเหตุระหว่างการตั้งครรภ์ ความพิการภายหลังจากอุบัติเหตุ ความเจ็บป่วยจากโรค และรวมถึงจากการที่คนมีอายุที่ยืนยาวมากขึ้น อันอาจเนื่องมาจากความก้าวหน้าด้านวิทยาการทางการแพทย์ หรือปัจจัยด้านอื่นๆ ซึ่งก็ล้วนแต่เป็นการเพิ่มความเสี่ยงในส่วนของผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงหรือความเสี่ยงโอกาสที่จะพิการมากยิ่งขึ้นซึ่งจากข้อมูลสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2557 พบว่า ประชากรสูงวัยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวนมากถึง 10 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 15 ของประชากรทั้งหมด¹ โดยจากรายงานข้อมูลสถานการณ์

---

¹มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) ร่วมกับสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2557*, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2558), 6.

ด้านคนพิการของประเทศไทยกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่ามีจำนวนคนพิการกว่า 1.5 ล้านคน จากรายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการของประเทศไทยจะเห็นว่า จำนวนคนพิการในประเทศที่ได้รับการออกบัตรประจำตัวคนพิการมีจำนวนถึง 1,568,847 คน คิดเป็นร้อยละ 2.38 ของประชากรทั้งประเทศ โดยสามารถจำแนกตามประเภท และสาเหตุความพิการ ได้ดังนี้²

- (1) ทางร่างกายหรือทางการเคลื่อนไหว จำนวน 752,910 คน (ร้อยละ 48.07)
- (2) ทางการได้ยิน/สื่อความหมายจำนวน 278,550 คน (ร้อยละ 17.78)
- (3) ทางการเห็น จำนวน 168,422 คน (ร้อยละ 10.75)
- (4) ทางจิตใจหรือพฤติกรรม จำนวน 112,456 คน (ร้อยละ 7.18)
- (5) ทางสติปัญญา จำนวน 113,021 คน (ร้อยละ 7.22)
- (6) ออทิสติก จำนวน 7,985 คน (ร้อยละ 0.51)
- (7) ทางการเรียนรู้จำนวน 6,687 คน (ร้อยละ 0.43)

โดยมีคนพิการซ้ำซ้อน (พิการมากกว่าหนึ่งประเภท จำนวน 108,862 คน (ร้อยละ 6.95) และไม่ระบุประเภทความพิการ 17,047 คน (ร้อยละ 1.11)

ทั้งนี้ เมื่อจำแนกตามสาเหตุความพิการพบว่า ความพิการมีสาเหตุ ดังนี้

- ภาวะความเจ็บป่วยและโรคต่างๆ ในภายหลัง (ความดันโลหิตสูง/หลอดเลือดหัวใจตีบ/ข้อสันหลังอักเสบ/โรคติดเชื้อ/เบาหวาน/ลมชัก) ร้อยละ 29.62
- ความพิการแต่กำเนิด ร้อยละ 20.30
- อุบัติเหตุ ร้อยละ 14.35
- กรรมพันธุ์ ร้อยละ 0.50
- มากกว่า 1 สาเหตุ ร้อยละ 3.32
- ไม่ทราบสาเหตุ ร้อยละ 31.91

จากการวิเคราะห์สถานการณ์คนพิการพบว่า คนพิการส่วนใหญ่ร้อยละ 70 อยู่ในชนบทห่างไกล มีความยากจน มีความยากลำบากในการเดินทางไม่ทราบข้อมูลข่าวสาร ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิ มีอุปสรรคในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและใช้ประโยชน์จากบริการสาธารณะทำให้เกิดข้อจำกัดในการทำกิจกรรมจึงเป็นผลทำให้การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกมีความสำคัญสำหรับกลุ่มคนดังกล่าว

---

²“รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการของประเทศไทยกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ”, http://dep.go.th/sites/default/files/files/news/REPORT_PWDS_Mar2559.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2559).

ในฐานะที่เป็นประชากรส่วนหนึ่งของประเทศให้ทัดเทียมกับประชาชนทั่วไป หากคนพิการได้รับโอกาสให้เข้าถึงสวัสดิการต่างๆ ของรัฐ ตลอดจนโอกาสในการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถในด้านที่เหมาะสมให้ดูแลตนเอง เลี้ยงดูครอบครัวได้ โดยไม่เป็นภาระของสังคม ทรัพยากรบุคคลกลุ่มนี้ก็จะ เป็นกลไกหนึ่งในการพัฒนาประเทศ ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ (Independent Living : IL) คือ การที่คนสามารถกำหนดแนวทางการดำรงชีวิตของตนเองได้อย่าง สมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ โดยไม่ขึ้นอยู่กับความพิการว่าจะรุนแรงมากน้อยเพียงไร ทั้งนี้อาศัย บริการและความช่วยเหลือเท่าที่จำเป็นจึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้บุคคลได้เข้าถึง สิทธิและสวัสดิการของรัฐด้านต่างๆ ที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม

เนื่องจากมาตรการในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เพื่อแก้ไขปัญหา ในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะจากรัฐยังไม่เพียงพอ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งมีภารกิจรับผิดชอบเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพและพิทักษ์สิทธิคนพิการ มีอำนาจในการตรวจสอบการได้รับสิทธิประโยชน์ให้คำแนะนำและช่วยเหลือคนพิการให้สามารถเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวกและใช้ประโยชน์ได้จาก อาคาร สถานที่ และบริการต่างๆรวมทั้งมีส่วนร่วม กับกิจกรรมในสังคมได้อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไปสอดคล้องกับกฎหมายและอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิของ คนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงได้เสนอคณะรัฐมนตรีขอให้หน่วยงาน ราชการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการสามารถเข้าถึงได้ ซึ่งมีมติ เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2552 เห็นชอบให้หน่วยงานราชการดำเนินการสำรวจและจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการสามารถ เข้าถึงได้ ดังนี้

(1) โรงพยาบาล จัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครบถ้วนสมบูรณ์ตามกฎหมายกระทรวง พ.ศ. 2548 ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยกำหนด ให้มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพและคนชราอำนวยความสะดวก ภายในอาคารสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ

(2) หน่วยงานราชการ ได้แก่ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ/สำนักงานเขต ที่ทำการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัด/องค์การบริหารส่วนตำบล/ สำนักงานเทศบาลนคร/ เมือง /ตำบล และเมืองพัทยา) สถาบันการศึกษา และสถานีตำรวจ จัดทำ สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่ส่วนราชการควรดำเนินการ เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึง ได้แก่ ทางลาด ห้องน้ำ ที่จอดรถ ป้ายและสัญลักษณ์ และบริการข้อมูล ภายในปี 2554 ได้แก่ ทางลาด ห้องน้ำ ที่จอดรถป้ายและสัญลักษณ์ และบริการข้อมูล ทั้งนี้ให้มีการติดตามและรายงานผลการดำเนินการสำรวจ

และจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการสามารถเข้าถึงได้ จำนวน 12,218 แห่ง ร้อยละ 28.40 เท่านั้น³ จากหน่วยงานราชการตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2552 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 43,024 แห่ง

จากนั้นได้มีการเสนอคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2555 เห็นชอบสนับสนุนการผลักดันการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการและทุกคนในสังคมเข้าถึงและใช้ประโยชน์ ดังนี้

(1) ให้สำนักงบประมาณสนับสนุนงบประมาณสำหรับการปรับปรุง หรือจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการและทุกคนในสังคมเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ของหน่วยงานราชการตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2552 ไม่น้อยกว่า 5 ประเภท ได้แก่ ทางลาด ห้องน้ำที่จอดรถ ป้ายสัญลักษณ์ และบริการข้อมูลข่าวสารแห่งละ 300,000 บาท (สามแสนบาทถ้วน) และให้ดำเนินการแล้วเสร็จภายในปี 2558 เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) และให้ทุกหน่วยงานรายงานผลการดำเนินงานในรอบ 6 เดือน โดยให้สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ เป็นผู้รวบรวมรายงานผลการดำเนินงานเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรี

(2) ให้ทุกหน่วยงานกำหนดเป้าหมายการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการจนถึงปี 2558 พร้อมทั้งดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในปี 2558 เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community)

(3) ให้ทุกหน่วยรายงานผลการดำเนินการในรอบ 6 เดือน พร้อมทั้งชี้แจงเหตุผลจำเป็นกรณีไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่หน่วยงานกำหนดไว้ ซึ่งสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) จะเป็นผู้รวบรวมรายงานผลการดำเนินงานเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 และมีการจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) อยู่ในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลัก (Focal Point) ในการประสานสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงาน

---

³จินตนา จันทร์บำรุง “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการนํานโยบายการปรับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตของคนพิการ” (โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมสร้างระบบการดูแลสุขภาพคนพิการระดับตำบลและจังหวัด, โรงแรมอะเดรียติคพาเลซ, 11 กุมภาพันธ์ 2557).

ตามนโยบายผลักดันการจัดตั้งอำนาจความสะดวกสำหรับคนพิการและทุกคนเข้าถึงได้ในการเสนอนโยบายแผนหลักและโครงการต่างๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบ และมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการรวมทั้งให้มีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ โดยมีกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติกลไกสำคัญตามกฎหมาย คือ คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (กพช.) โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน นำเสนอนโยบายดังกล่าวให้คณะรัฐมนตรีเห็นชอบและมีผลผูกพันให้หน่วยงานปฏิบัติ ทั้งนี้จากการดำเนินงานที่ผ่านมาได้มีการรายงานผลการดำเนินการขับเคลื่อนตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 และวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555 พบว่า หน่วยงานเป้าหมายได้รายงานผลให้ทราบ ณ วันที่ 20 พฤษภาคม 2556 เพียงร้อยละ 28.40 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การจัดตั้งอำนาจความสะดวกสำหรับคนพิการยังไม่สามารถดำเนินการได้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า นโยบายของรัฐเรื่องการจัดตั้งอำนาจความสะดวกสำหรับคนพิการ มีปัญหา อุปสรรคหรือไม่ อย่างไร รวมทั้งเสนอแนะแนวทางเพื่อให้มีการผลักดันให้มีการจัดตั้งอำนาจความสะดวกสำหรับคนพิการอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 คำถามวิจัย

1.2.1 นโยบายการจัดตั้งอำนาจความสะดวกสำหรับคนพิการมีปัญหาอุปสรรคหรือไม่อย่างไร

1.2.2 ทำอย่างไรจึงจะมีการผลักดันให้มีการจัดตั้งอำนาจความสะดวกสำหรับคนพิการอย่างเป็นรูปธรรม

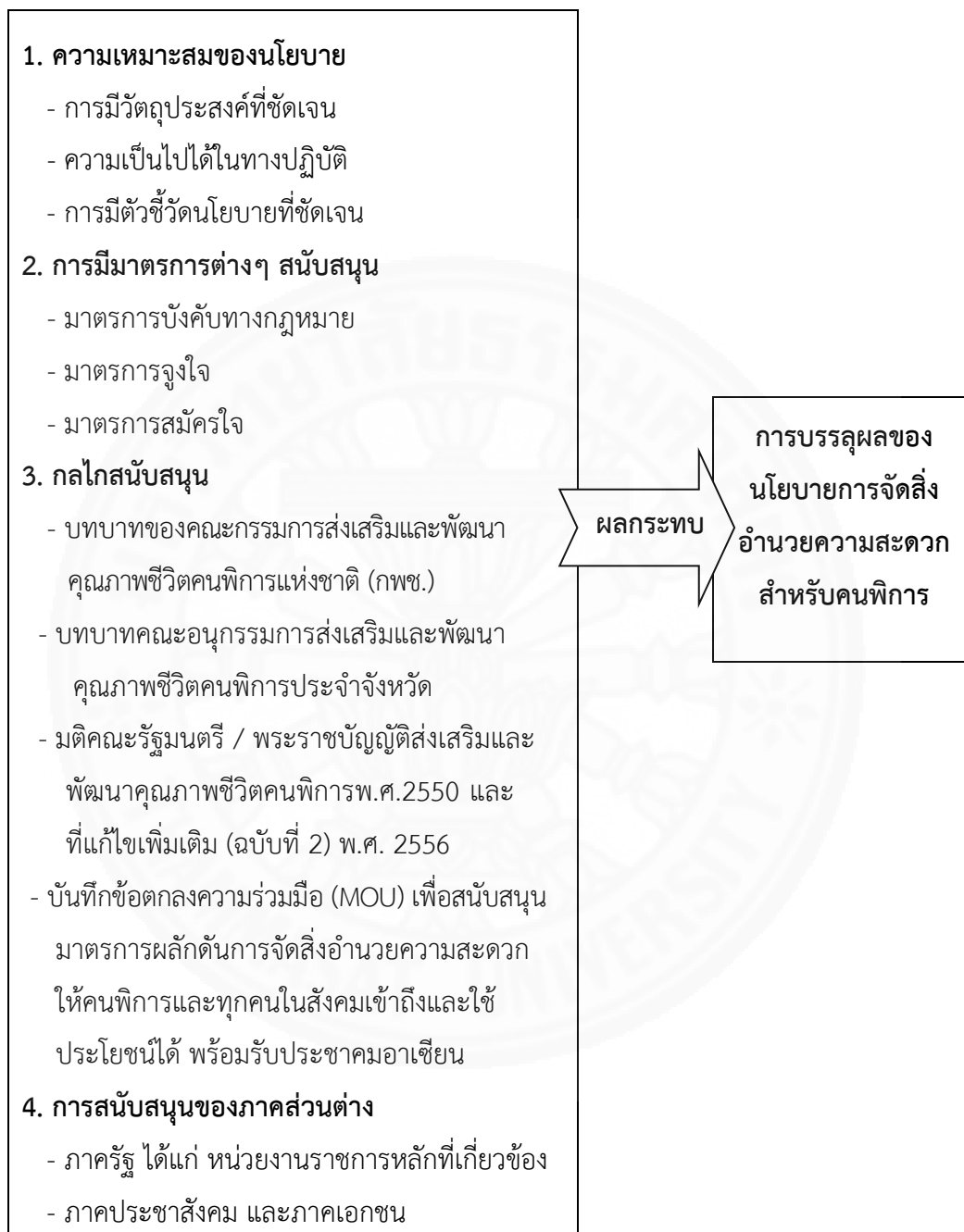
1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัดตั้งอำนาจความสะดวกสำหรับคนพิการ

1.3.2 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค มาตรการและกลไกสนับสนุนการจัดตั้งอำนาจความสะดวกสำหรับคนพิการ

1.3.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงนโยบายการจัดตั้งอำนาจความสะดวกสำหรับคนพิการ

1.4 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ภาพที่ 1.1 : กรอบแนวคิดในการศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ

จากแผนภาพข้างต้นผู้วิจัยจะทำการศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัดตั้งอำนาจความ
 สดวกสำหรับคนพิการโดยจะศึกษาด้านเนื้อหาสาระของนโยบายหรือโครงการ (Policy content)
 โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ ได้แก่ การมีตัวชี้วัดที่ชัดเจนความเหมาะสมของนโยบายตลอดจนการมี
 มาตรการต่างๆ สนับสนุนได้แก่ มติคณะรัฐมนตรีพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคน
 พิการพ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU)
 บทบาทของคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (กพช.) รวมทั้งความรู้
 ความสามารถของบุคลากร

เพื่อหาคำตอบว่า นโยบายการจัดตั้งอำนาจความสดวกสำหรับคนพิการมีปัญหา
 อุปสรรคหรือไม่ อย่างไร ตลอดจนมาตรการและกลไกสนับสนุนต่างๆ รวมทั้งเสนอแนะแนวทางเพื่อให้
 มีการผลักดันให้มีการจัดตั้งอำนาจความสดวกสำหรับคนพิการอย่างเป็นรูปธรรม

1.5 วิธีการศึกษา

1.5.1 กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดตั้งอำนาจความสดวก
 สำหรับคนพิการเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการศึกษาดังต่อไปนี้

1.5.1.1 ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) เพื่อให้ทราบ
 ถึงอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผลการดำเนินงานตามมติคณะรัฐมนตรี โดยศึกษา
 จากเอกสารดังต่อไปนี้

(1) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไข
 เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

(2) แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติฉบับที่ 4 พ.ศ. 2555 – 2559

(3) รายงานผลการดำเนินงานมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2552
 และมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2555

(4) เอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.5.1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)
 แบบมีแนวคำถามสัมภาษณ์เป็นเค้าโครงของหัวข้อการสนทนาไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ทราบถึงเป้าหมาย
 และความคาดหวังของการดำเนินนโยบายการจัดตั้งอำนาจความสดวกสำหรับคนพิการรวมถึง
 ปัญหา อุปสรรคต่างๆ มาตรการ กลไกสนับสนุน ตลอดจนเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการจัด
 ตั้งอำนาจความสดวกสำหรับคนพิการโดยแบ่งหน่วยวิเคราะห์ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

(1) ภาครัฐ ได้แก่หน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายการจัด
 สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการประกอบด้วย

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 1 คน ได้แก่
 ผู้อำนวยการกองส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการคนพิการ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

- กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 1 คน ได้แก่ ผู้แทนสถาบันสิรินธรเพื่อการ
 ฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ กรมการแพทย์

- กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการ
 การอุดมศึกษา (สกอ.) จำนวน 1 คน และผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
 ขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1 คน

- กระทรวงคมนาคม จำนวน 1 คน ได้แก่ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผน
 การขนส่งและจราจร (สนข.)

(2) ภาคประชาสังคม จำนวน 3 คน ได้แก่ นายกสภาคคนพิการแห่งประเทศไทย
 ผู้แทนบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) และผู้แทนการทำอากาศยานดอนเมือง บริษัท ทำอากาศ
 ยานไทย จำกัด (มหาชน)

(3) ภาคประชาชนกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ ตัวแทนคนพิการ จำนวน 4 คน
 ประกอบด้วย ประเภทความทรงร่างหรือทางการเคลื่อนไหว จำนวน 2 คน และประเภทความพิการ
 ทางการเห็นจำนวน 2 คน

การศึกษานี้เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเลือกใช้การสุ่มตัวอย่างแบบมีจุดประสงค์/
 เฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งเป็นการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง
 ตามหลักการของเหตุผลโดยมีความสอดคล้องกับปัญหาที่ศึกษา โดยเลือกกลุ่มตัวอย่าง ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
 กับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ

1.6 ขอบเขตในการศึกษา

1.6.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ
 นั้นจะมุ่งศึกษาด้านเนื้อหาสาระของนโยบาย ที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก
 สำหรับคนพิการโดยศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับ
 คนพิการทั้งนี้ การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาจากเอกสาร
 ที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

1.6.2 ขอบเขตด้านพื้นที่และเวลา

ในการศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ จะศึกษาด้านเนื้อหาสาระของนโยบายโดยพิจารณาจากการมีวัตถุประสงค์ ตลอดจนการมีมาตรการต่างๆ สนับสนุน และศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการตั้งแต่ มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2552 และมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2555 เป็นต้นมา

1.6.3 ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา

กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) คือ

(1) ภาครัฐ ได้แก่ หน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการประกอบด้วย

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 1 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการกองส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการคนพิการ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

- กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 1 คน ได้แก่ ผู้แทนสถาบันสิรินธร เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ กรมการแพทย์

- กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) จำนวน 1 คน และผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1 คน

- กระทรวงคมนาคม จำนวน 1 คน ได้แก่ ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.)

(2) ภาคประชาสังคม จำนวน 1 คน ได้แก่ นายกสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย

(3) ภาคเอกชน จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้แทนบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) และผู้แทนการทำอากาศยานดอนเมืองบริษัท ทำอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

(4) ภาคประชาชนกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ ตัวแทนคนพิการ จำนวน 4 คน ประกอบด้วย ประเภทความทางร่างกายหรือทางการเคลื่อนไหว จำนวน 2 คน และประเภทความพิการทางการเห็น จำนวน 2 คน

1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรค และมาตรการการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ

1.7.2 ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้สามารถนำมาเป็นแนวทางเพื่อเสนอแนะการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการอย่างเป็นรูปธรรม

1.8 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1.8.1 คนพิการ หมายถึง คนพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

1.8.2 สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานตามมติคณะรัฐมนตรีกำหนด 5 ประเภท ได้แก่ ทางลาด ห้องน้ำ ที่จอดรถ ป้ายสัญลักษณ์ และบริการข้อมูลข่าวสาร

1.9 ข้อยกเว้นในงานวิจัย

เนื่องจากหน่วยงานของรัฐที่ต้องถือปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีมีจำนวนมากจึงทำให้ไม่สามารถศึกษาได้ครอบคลุมทุกหน่วยงานประกอบกับข้อจำกัดด้านระยะเวลา ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเฉพาะหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงคมนาคม และข้อมูลเชิงประจักษ์ของกรุงเทพมหานคร รวมทั้งข้อจำกัดด้านการสื่อสารกับคนพิการบางประเภท จึงทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถศึกษาครบทุกประเภทความพิการได้

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการผู้ศึกษาได้รวบรวมแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

2.1 แนวคิดเรื่องนโยบายสาธารณะ

2.2 นโยบายที่เกี่ยวกับคนพิการ

- (1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550
- (2) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556
- (3) กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 กระทรวงมหาดไทย
- (4) กฎกระทรวง กำหนดลักษณะ หรือการจัดให้มีอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในอาคารสถานที่ หรือบริการสาธารณะอื่น เพื่อให้คนพิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ. 2555 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- (5) กฎกระทรวงกำหนดลักษณะหรือการจัดให้มีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการในอาคารสถานที่ยานพาหนะและบริการขนส่งเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ. 2556 กระทรวงคมนาคม
- (6) บันทึกข้อตกลงความร่วมมือเพื่อสนับสนุนมาตรการผลักดันการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการและทุกคนในสังคมเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้พร้อมรับประชาคมอาเซียน

2.1 แนวคิดเรื่องนโยบายสาธารณะ

2.1.1 แนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติ

นักวิชาการได้ให้คำนิยามคำว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation) ไว้หลากหลายแต่มีความหมายไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายของนักวิชาการนั้นๆ ว่าต้องการเน้นเรื่องใด ซึ่งอาจกล่าวสรุปได้ว่าขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นเรื่องของการศึกษาว่า “องค์การที่รับผิดชอบสามารถนำและกระตุ้นให้ทรัพยากรทางการบริหาร ตลอดจนกลไกที่สำคัญทั้งหมดปฏิบัติงานให้บรรลุตามนโยบายที่ระบุไว้หรือไม่แค่ไหน เพียงใด” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง

การนำนโยบายไปปฏิบัติให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องของ “ความสามารถที่จะผลักดันให้การทำงานของกลไกที่สำคัญทั้งหมดสามารถบรรลุผลลัพธ์ที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้”¹

2.1.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ศุภชัย ยาวะประภาส ได้อธิบายถึงปัจจัยกำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ พอสรุปได้ 8 ประการ ดังนี้²

2.1.2.1 ลักษณะของนโยบาย ลักษณะบางประการของนโยบายจะมีส่วนกำหนดความสำเร็จและล้มเหลวของนโยบายนั้นๆ ได้แก่ (1) ประเภทของนโยบาย (2) ผลประโยชน์สัมพัทธ์ของนโยบายนั้นๆ ได้แก่ น้ำหนักของผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่นโยบายนั้นจะผลักดันให้เกิดขึ้นมา

2.1.2.2 วัตถุประสงค์ของนโยบายการมีตัวชี้วัดที่จะแสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของนโยบายเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของนโยบายนั้นโดยมีคุณลักษณะดังนี้ (1) ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ (2) ความสอดคล้องต่อกันของวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้น (3) ความยากง่ายในการรับรู้วัตถุประสงค์

2.1.2.3 ความเป็นไปได้ทางการเมือง ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางการเมืองที่เกี่ยวข้อง กับการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายอาจก่อให้เกิดปัญหาและไม่อาจมองข้ามตัวแปรต่อไปนี้ส่งผลกระทบต่อความเป็นไปได้ทางการเมืองของนโยบายนั้นๆ

2.1.2.4 ความเป็นไปได้ทางเทคนิคหรือทฤษฎี การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีมักจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และการเปลี่ยนแปลงแต่ละครั้งมักส่งผลสำคัญต่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย เพราะฉะนั้นความเป็นไปได้ทางเทคโนโลยีจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก

2.1.2.5 ความเพียงพอของทรัพยากร นโยบายที่ประสบความสำเร็จจะต้องได้รับการสนับสนุนทางทรัพยากรทางการเงินและกำลังคนอย่างเต็มที่ จึงต้องคำนึงถึงปัจจัยต่อไปนี้ (1) ความสนับสนุนทางการเงิน (2) กำลังและคุณภาพของเจ้าหน้าที่ จำนวนเจ้าหน้าที่ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ (3) ปัจจัยทางด้านบริการ ซึ่งได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ทำการ เครื่องมือเครื่องใช้ ที่ดิน และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกอื่นๆ

¹ สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ และอนรรัตน์ อนันธนาธร, *นโยบายสาธารณะ (public Policy)* (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เวิลด์ เทรต ประเทศไทย, พ.ศ. 2555), 247.

² ศุภชัย ยาวะประภาส, *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ*, (2550: 101), อ้างถึงใน สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ และอนรรัตน์ อนันธนาธร, “*นโยบายสาธารณะ (public Policy)*” (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เวิลด์ เทรต ประเทศไทย, พ.ศ. 2555), 255-261.

2.1.2.6 ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติจะส่งผลอย่างมากต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายจึงควรให้ความสำคัญในลักษณะต่อไปนี้ (1) ประเภทของหน่วยงาน (2) โครงสร้างและลำดับชั้นการบังคับบัญชา (3) ความสามารถของผู้นำ

2.1.2.7 ทศนคติของเจ้าหน้าที่ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง นโยบายเหล่านี้อาจถูกนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ไม่บิดพลิ้ว ซึ่งจะตรงข้ามกับนโยบายที่ขัดกับความรู้สึกพื้นฐาน หรือผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ ซึ่งเจ้าหน้าที่จะนำไปปฏิบัติอย่างไม่เต็มใจ และอาจบิดเบือนให้เป็นไปในแนวทางที่ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย

2.1.2.8 ความสัมพันธ์ระหว่างกลไกต่างๆ ที่นำนโยบายไปปฏิบัติลักษณะต่อไปนี้ จะนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายได้ (1) จำนวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (2) จำนวนจุดตัดสินใจ (3) ความสัมพันธ์ดั้งเดิมระหว่างหน่วยงานที่ร่วมกันปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย (4) การแทรกแซงของหน่วยงานระดับบน แม้จะมีจุดตัดสินใจไม่มากและสายการบังคับบัญชาน้อย นโยบายอาจประสบปัญหาหากถูกแทรกแซงจากหน่วยงานระดับบนมากเกินไป

2.1.3 องค์การและผู้เกี่ยวข้องในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นเรื่องสลับซับซ้อน เนื่องจากมีองค์การและผู้เกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติหลายฝ่าย ซึ่งล้วนมีความคาดหวังผลประโยชน์และเป้าหมายวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันต้องเข้ามาปฏิบัติงานร่วมกันและปฏิสัมพันธ์กันระดับใดระดับหนึ่งด้วยบทบาทและอิทธิพลที่มีต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติมากน้อยแตกต่างกัน องค์การและผู้เกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติเหล่านี้ ได้แก่ ฝ่ายการเมือง ระบบราชการ ข้าราชการ และประชาชน/องค์กร ซึ่งได้รับผลจากนโยบาย³

2.1.3.1 ฝ่ายการเมือง

ได้แก่ รัฐสภาและคณะมนตรี มีหน้าที่จัดสรรงบประมาณพิจารณาหน่วยงาน ที่มีสมรรถนะที่จะเป็นผู้รับผิดชอบการนำนโยบายไปปฏิบัติ รวมทั้งพิจารณาปรับปรุงสนับสนุนยุตินโยบาย อาจกล่าวได้ว่าถ้าฝ่ายการเมืองให้ความเห็นชอบ ดูแลติดตามการนำนโยบายไปปฏิบัติก็ทำให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบสนใจและให้ความสำคัญในการนำนโยบายไปปฏิบัติ แต่บทบาทของฝ่ายการเมืองในการนำนโยบายไปปฏิบัติ จะน้อยกว่าฝ่ายบริหาร/ระบบราชการ

³วรเดช จันทรศร, องค์การและผู้เกี่ยวข้องในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ, (2542: 18-28), อ้างถึงในเรื่องเดียวกัน, 281-283.

2.1.3.2 ระบบราชการ

ได้แก่ หน่วยงานต่างๆ ของรัฐ อาจกล่าวได้ว่า ระบบราชการมีความสำคัญที่สุดเนื่องจากระบบราชการมีความสำคัญที่สุด เนื่องจากระบบราชการสามารถรองรับฝ่ายการเมืองได้เพราะระบบราชการเก็บรวบรวม วิเคราะห์และป้อนข้อมูลให้แก่ฝ่ายการเมือง มีหน้าที่กำหนดแผนงานและโครงการต่างๆ ทำให้ระบบราชการมีอำนาจมากและควบคุมได้ยาก โดยปกติราชการจะเลือกเฉพาะนโยบายที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเองเพื่อนำไปปฏิบัติ ขณะมีการนำนโยบายไปปฏิบัติ หน่วยงานอาจจะไม่ร่วมมือ/ประสานกัน ทั้งๆที่เห็นด้วยกับวัตถุประสงค์/เป้าหมายของนโยบาย นอกจากนี้อาจมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งเกี่ยวกับวิธีการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมาย ทั้งนี้เนื่องมาจากผลประโยชน์วัตถุประสงค์ และค่านิยมของหน่วยงานแตกต่างกัน

2.1.3.3 ข้าราชการ

ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงในระบบหน่วยงาน ผู้บริหารโครงการ และผู้ให้บริการตามโครงการบุคคลเหล่านี้ต่างมีแรงจูงใจ เป้าหมาย และค่านิยมต่างกัน มีผลทำให้พฤติกรรมของบุคคลเหล่านี้แตกต่างกัน ในการนำนโยบายไปปฏิบัติบุคคลเหล่านี้มีหน้าที่และความรับผิดชอบแตกต่างกันคือ ผู้บริหารระดับสูงต้องให้การสนับสนุนและผูกพันกับนโยบายที่ตนต้องรับผิดชอบส่วนผู้บริหารโครงการคือผู้นำของข้าราชการ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานโครงการให้สัมฤทธิ์ผลขณะที่ผู้ให้บริการตามโครงการ คือ ข้าราชการระดับปฏิบัติซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับผู้รับบริการ ผู้ให้บริการตามโครงการมี อิสระ/อำนาจ/วิจารณญาณ (discretion) ในการตัดสินใจที่ผู้บริหารระดับสูงควบคุมไม่ได้ เมื่อวัตถุประสงค์ของนโยบาย/แผนงาน/โครงการไม่ชัดเจนหรือวัตถุประสงค์ที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของข้าราชการ/หน่วยงานของตน อาจทำให้ข้าราชการหลีกเลี่ยง เพิกเฉยหรือตีความวัตถุประสงค์ใหม่ในการนำนโยบายไปปฏิบัติได้

2.1.3.4 ประชาชน/องค์กร ซึ่งได้รับผลจากนโยบาย

ได้แก่ ประชาชนซึ่งเป็นผู้ได้รับการและได้รับประโยชน์จากนโยบาย ตลอดจนกลุ่มองค์กรภาคเอกชน และองค์กรไม่แสวงหากำไร ซึ่งอาจรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มอิทธิพล เพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากนักการเมืองหรือข้าราชการ โดยการเจรจาต่อรอง และประสานประโยชน์

2.1.4 แนวคิดการบริหารปกครองสาธารณะ (Public Governance) การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21

ที่ผ่านมานักวิชาการด้านบริหารรัฐกิจต่างถกเถียงกันมาอย่างยาวนานในเรื่องรูปแบบที่เหมาะสมของการบริหารปกครอง เพราะโครงสร้างที่เต็มไปด้วยลำดับชั้นการบังคับบัญชา

(hierarchical structure) และการสั่งการควบคุมแบบรวมศูนย์นั้นไม่สามารถตอบสนองต่อการทำงาน ในสภาวะปัจจุบันและความต้องการของสังคมหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอีกต่อไป การกำหนดนโยบายของ โครงสร้างที่ป่วยแบบนี้เป็นไปในทิศทางจากบนลงล่าง ซึ่งสอดคล้องกับการสั่งการและการควบคุม และ จากล่างขึ้นบนด้วยการรายงานการปฏิบัติงานและการให้ข้อมูลที่บ่อยครั้งผู้กำหนดนโยบายไม่ได้ถูก นำไปใช้ ดังนั้น ในแง่มุมมองของการบริหารจัดการจึงควรที่จะเปลี่ยนจากแนวตั้ง (vertical) ไปเป็นแนวนอน (Horizontal) รวมถึงการแผ่ขยายออกไปทุกภาคส่วน มีความเป็นเครือข่าย (Network) และสามารถ ระบุระดับที่แตกต่างได้ (scalable) นอกจากนี้กระแสแนวความคิดการเพิ่มสำคัญของการส่งเสริมให้ ภาครัฐคำนึงประโยชน์ของสาธารณะอย่างแท้จริง และเปิดพื้นที่ให้แก่ภาคส่วนอื่นๆ ในการเข้ามามีส่วนร่วม ในกระบวนการต่างๆ ของภาครัฐ โดยเฉพาะในขั้นตอนของการตรวจสอบสาธารณะ ส่งผลเป็นอย่างยิ่ง ต่อกระบวนการนโยบายและการส่งมอบนโยบาย ซึ่งถือเป็นเครื่องมือหนึ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนา ประเทศในด้านต่างๆ โดยเป้าหมายของนโยบายได้มุ่งเน้นอยู่ที่การทำให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงปรารถนา ต่อกลุ่มต่างๆ ในสังคม และบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายที่มีผู้แสดงเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งผลลัพธ์นั้น สามารถสามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของสังคมในสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนและมีพลวัต⁴ โดยหลักการพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งของการบริหารรัฐกิจสมัยใหม่ คือ การสร้างความทันสมัย (Modernization) ให้กับองค์กรภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความโปร่งใส การเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร และการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐด้วยกันเองและภาคส่วนอื่นๆ จุดเน้นเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่ระบบบริหารงานภาครัฐจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบท สังคมการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป ระบบราชการไม่สามารถผูกขาดการตัดสินใจในการทำงานแบบระบบปิด อีกต่อไป ประชาชนในสังคมยุคใหม่เรียกร้องวิธีการบริหารจัดการภาครัฐที่สอดคล้องกับสังคมประชาธิปไตย และยึดหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (Democratic and Good Governance)⁵

---

⁴ ทวีดา กมลเวช, “นโยบายสาธารณะในบริบทการบริหารปกครอง” ในหนังสือ *การบริหาร ปกครองสาธารณะ (Public Governance) การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), 36-37.

⁵ อรรถัย กักผล, “การมีส่วนร่วมของประชาชน: ความท้าทายของนักบริหารรัฐกิจในสังคม ประชาธิปไตย” เรื่องเดียวกัน, 85.

2.2 นโยบายที่เกี่ยวกับคนพิการ

2.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

สิทธิคนพิการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 กำหนดให้คนพิการจะได้รับการคุ้มครองสิทธิเสมอภาคกับคนทั่วไปในสังคมและให้คนพิการได้รับสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นที่เหมาะสมจากรัฐ ได้แก่ ความเสมอกันทางกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันชายและหญิงการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล (มาตรา30) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม (มาตรา 40) สิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีรัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (มาตรา 49) สิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐบุคคลวิกลจริตย่อมได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ (มาตรา 54) สิทธิตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุขการศึกษาและวัฒนธรรม (มาตรา 80) และสิทธิในการมีส่วนร่วมกรณีร่างพระราชบัญญัติ มีสาระสำคัญเกี่ยวกับคนพิการหรือทุพพลภาพ (มาตรา 152)⁶

ดังนั้น จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญจะเห็นว่า รัฐได้ให้ความสำคัญกับคนพิการมากขึ้นตามมาตราที่กล่าวข้างต้น โดยให้สิทธิและความคุ้มครองแก่คนพิการมากกว่ารัฐธรรมนูญในทุกฉบับที่ผ่านมา

2.2.2 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556⁷

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“คนพิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่างๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด

⁶“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550”, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 124 ตอนที่ 47 ก (24 สิงหาคม 2550), <http://web.krisdika.go.th/data/law/law1/%c306/%c306-10-2554-a0003.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2559).

⁷สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, *พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556*, (กรุงเทพฯ: ร้านดีสุวรรณชัยพหลายนอร์วิส, 2556), 2-15.

เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศกำหนด

“การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ” หมายความว่า การเสริมสร้างสมรรถภาพหรือความสามารถของคนพิการให้มีสภาพที่ดีขึ้น หรือดำรงสมรรถภาพหรือความสามารถที่มีอยู่เดิมไว้ โดยอาศัยกระบวนการทางการแพทย์ การศาสนา การศึกษา สังคม อาชีพ หรือกระบวนการอื่นใด เพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสทำงานหรือดำรงชีวิต ในสังคมอย่างเต็มศักยภาพ

“การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต” หมายความว่า การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การจัดสวัสดิการ การส่งเสริมและพิทักษ์สิทธิ การสนับสนุนให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอิสระ มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ และเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป มีส่วนร่วมทางสังคมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า กระทรวงทบวงกรมส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรมราชการส่วนภูมิภาคราชการส่วนท้องถิ่นรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

“องค์การคนพิการแต่ละประเภท” หมายความว่า องค์การสมาชิกระดับชาติ ตามประเภทความพิการที่ได้แจ้งชื่อไว้กับสำนักงานตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ

มาตรา 5 ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงคมนาคม ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ ผู้แทนองค์การคนพิการแต่ละประเภทจำนวนเจ็ดคน ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำนึงถึงจำนวนสมาชิกขององค์การคนพิการนั้น และผู้ทรงคุณวุฒิอีกหกคน ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการให้เลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้คณะกรรมการแต่งตั้งข้าราชการในสำนักงานเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา 20 คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ

โดยสาระสำคัญของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ฉบับนี้ เพื่อแก้ไขปัญหาในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐโดยได้กำหนดให้สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติมีฐานะเป็นกรมและกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบให้คำแนะนำและช่วยเหลือคนพิการให้ได้รับสิทธิประโยชน์และการอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้นรวมทั้งกำหนดให้องค์กรด้านคนพิการหรือองค์กรอื่นใดที่ให้บริการแก่คนพิการมีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการมากขึ้นตลอดจนกำหนดให้มีศูนย์บริการคนพิการเพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการบริการ

2.2.3 กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 กระทรวงมหาดไทย

กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 (3) แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และมาตรา 8 (1) (4) (5) (6) (7) (8) และ (9) แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับ มาตรา 31 มาตรา 35 มาตรา 48 มาตรา 49 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกฎกระทรวงฉบับนี้ได้กำหนดให้อาคารบางประเภทต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชราเพื่อให้บุคคลดังกล่าวมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในสังคมได้ประกอบกับ มาตรา 55 และ มาตรา 80 วรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติว่าบุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะความช่วยเหลืออื่นและการสงเคราะห์จากรัฐ ซึ่งในกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 มีการกำหนดประเภทและลักษณะอาคารที่ต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพและคนชราตามที่กำหนดในข้อที่ 3 ของกฎกระทรวงฯ ในบริเวณที่เปิดให้บริการแก่บุคคลทั่วไป (1) โรงพยาบาลสถานพยาบาล ศูนย์บริการสาธารณสุข สถานีอนามัย อาคารที่ทำการของราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรของรัฐ ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายสถานศึกษาหอสมุดและพิพิธภัณฑ์สถานของรัฐสถานีขนส่งมวลชนเช่นท่าอากาศยาน สถานีรถไฟ สถานีรถแท็กซี่เรือที่มีพื้นที่ส่วนใดของอาคารที่เปิดให้บริการแก่บุคคลทั่วไปเกิน 300 ตารางเมตร และ (2) สำนักงาน โรงแรม หอประชุม สนามกีฬา ศูนย์การค้า ห้างสรรพสินค้าประเภทต่าง ๆ ที่มีพื้นที่ส่วนใดของอาคารที่เปิดให้บริการแก่บุคคลทั่วไปเกิน 2,000 ตารางเมตร โดยมีการกำหนดรายละเอียดสิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวกไว้ 9 หมวดคือ (1) ป้ายแสดงสิ่งอำนวยความสะดวก (2) ทางลาดและลิฟต์ (3) บันได (4) ที่จอดรถทางเข้าอาคาร (5) ทางเดินระหว่างอาคารและทางเชื่อมระหว่างอาคาร (6) ประตู (7) ห้องส้วม (8) พื้นผิวต่างสัมผัส (9) โรงมหรสพหอประชุมและโรงแรม

2.2.4 กฎกระทรวง กำหนดลักษณะ หรือการจัดให้มีอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในอาคารสถานที่ หรือบริการสาธารณะอื่น เพื่อให้คนพิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ. 2555 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

จากพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 37 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ออกกฎกระทรวง เพื่อกำหนดลักษณะ หรือการจัดให้มีอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะบริการขนส่ง หรือบริการสาธารณะอื่น ให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จึงทำให้เกิดกฎกระทรวง กำหนดลักษณะ หรือการจัดให้มีอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการ ในอาคารสถานที่ หรือบริการสาธารณะอื่น เพื่อให้คนพิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ. 2555 เพื่อให้เจ้าของอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ บริการขนส่ง หรือผู้ให้บริการสาธารณะอื่น ที่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงนี้ได้รับสิทธิการลดหย่อนภาษี หรือยกเว้นภาษี เป็นร้อยละของจำนวนเงินค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายกำหนด^๑

ข้อ 5 อาคารหรือสถานที่ของหน่วยงานของรัฐองค์กรเอกชน หรือองค์กรอื่นใด ให้มีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ อย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้ (1) ที่นั่งสำหรับคนพิการหรือพื้นที่สำหรับจอดรถเข็นคนพิการ (2) ทางลาด (3) พื้นผิวต่างสัมผัสสำหรับคนพิการทางการเห็น (4) บันไดเลื่อนสำหรับคนพิการ (5) ทางลาดเลื่อนหรือทางเลื่อนในแนวราบ (6) ราวกันตกหรือผนังกันตก (7) ถังขยะแบบยกเคลื่อนที่ได้ (8) สถานที่ติดต่อหรือประชาสัมพันธ์สำหรับคนพิการ (9) โทรศัพท์สาธารณะสำหรับคนพิการ (10) จุดบริการน้ำดื่มสำหรับคนพิการ (11) ตู้บริการเงินด่วนสำหรับคนพิการ (12) ประตูสำหรับคนพิการ (13) ห้องน้ำสำหรับคนพิการ (14) ลิฟต์สำหรับคนพิการ (15) ที่จอดรถสำหรับคนพิการ (16) สัญญาณเสียงและสัญญาณแสงขอความช่วยเหลือสำหรับคนพิการ (17) ป้ายแสดงอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ (18) ทางสัญจรสำหรับคนพิการ (19) ตู้ไปรษณีย์สำหรับคนพิการ (20) พื้นผิวสำหรับหนีภัยของคนพิการ

^๑ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, *คู่มือรายการอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการที่สอดคล้องกับความต้องการพิเศษของคนพิการ 2556*, (กรุงเทพฯ: ร้านดีสุวรรณ ซัพพลายเชอร์วิส, พ.ศ. 2556), 4.

(21) การประกาศเตือนภัยสำหรับคนพิการทางการเห็น และตัวอักษรไฟวิ่งหรือสัญญาณไฟเตือนภัย สำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย (22) การประกาศข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับคนพิการทางการเห็น และตัวอักษรไฟวิ่งหรือป้ายแสดงความหมายสำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย (23) เจ้าหน้าที่ซึ่งผ่านการฝึกอบรมและมีคุณสมบัติตรงกับความต้องการของคนพิการแต่ละประเภทอย่างน้อยหนึ่งคนเพื่อให้บริการคนพิการ

ในกฎกระทรวงฯ มีการกำหนดอุปกรณสิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการสำหรับคนพิการทั้งสิ้น 23 รายการ โดยสามารถใช้กับโครงการทั้ง 23 รายการและสามารถใช้ร่วมกับกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 ของกระทรวงมหาดไทย 8 รายการ ดังนั้น มีอุปกรณสิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการสำหรับคนพิการที่ต้องออกแบบหรือปรับปรุงตามกฎกระทรวงฯ นี้เพิ่มเติมทั้งสิ้น 15 รายการ ได้แก่ (1) ที่นั่งสำหรับคนพิการหรือพื้นที่สำหรับจอดรถเข็นคนพิการ (2) บันไดเลื่อนสำหรับคนพิการ (3) ทางลาดเลื่อนหรือทางเลื่อนในแนวราบ (4) ราวกันตกหรือผนังกันตก (5) ถังขยะแบบยกเคลื่อนที่ได้ (6) สถานที่ติดต่อหรือประชาสัมพันธ์สำหรับคนพิการ (7) โทรศัพท์สาธารณะสำหรับคนพิการ (8) จุดบริการน้ำดื่มสำหรับคนพิการ (9) ตู้บริการเงินด่วนสำหรับคนพิการ (10) สัญญาณเสียงและสัญญาณแสงขอความช่วยเหลือสำหรับคนพิการ (11) ตู้ไปรษณีย์สำหรับคนพิการ (12) พื้นที่สำหรับหนีภัยของคนพิการ (13) การประกาศเตือนภัยสำหรับคนพิการทางการเห็น (14) การประกาศข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับคนพิการทางการเห็น (15) เจ้าหน้าที่ซึ่งผ่านการฝึกอบรมและมีคุณสมบัติตรงกับความต้องการของคนพิการแต่ละประเภทอย่างน้อยหนึ่งคนเพื่อให้บริการคนพิการ

2.2.5 กฎกระทรวงกำหนดลักษณะหรือการจัดให้มีอุปกรณสิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการในอาคารสถานที่ยานพาหนะและบริการขนส่งเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ. 2556 กระทรวงคมนาคม

อาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 37 วรรคหนึ่งและมาตรา 4 5 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่ง มาตรา 29 ประกอบกับ มาตรา 41 และมาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมออกกฎกระทรวงไว้

ในกฎกระทรวงฯ มีการกำหนดอุปกรณ สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ และบริการขนส่งทั้งสิ้น 3 หมวด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(1) หมวดทั่วไป กำหนดให้ อุปกรณหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดให้มีในอาคารสถานที่ยานพาหนะและบริการขนส่งตามกฎกระทรวงนี้ต้องมีสภาพมั่นคงแข็งแรงและปลอดภัยในการ

ใช้งานเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการพิเศษของคนพิการแต่ละประเภท และการจัดให้มีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการในอาคารหรือสถานที่เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารมาใช้บังคับโดยอนุโลม

(2) หมวดยานพาหนะได้แบ่งยานพาหนะออกเป็น 6 ประเภทโดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประเภทที่ 1 รถที่ใช้ในการขนส่งผู้โดยสารประเภทการขนส่งประจำทางและไม่ประจำทางตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก

ประเภทที่ 2 รถยนต์สาธารณะและรถยนต์บริการตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์

ประเภทที่ 3 รถไฟตามกฎหมายว่าด้วยการจัดวางการรถไฟและทางหลวง

ประเภทที่ 4 รถไฟฟ้าตามกฎหมายว่าด้วยการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย

ประเภทที่ 5 เรือโดยสารตามกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย

ประเภทที่ 6 อากาศยานขนส่งตามกฎหมายว่าด้วยการเดินอากาศ

รายละเอียดการจัดอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการเพื่อให้คนพิการสามารถ เข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้สำหรับยานพาหนะตามกฎหมายกระทรวงกำหนดลักษณะหรือการจัดให้มีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการในอาคารสถานที่ยานพาหนะและบริการขนส่งเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ. 2556 กระทรวงคมนาคมที่พาหนะทั้ง 6 ประเภทต้องจัดให้มีสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุมีรายละเอียดทั้งสิ้น 20 รายการโดยมีเพียงหนึ่งรายการที่พาหนะทั้ง 6 ประเภท ต้องจัดให้มีได้แก่คู่มือแปลภาษาหรือป้ายสัญลักษณ์ภาษาสำหรับเจ้าหน้าที่ประจำพาหนะเพื่อใช้สื่อสารกับคนพิการสำหรับการจัดอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการอื่น ๆ นั้นจะจำแนกตามประเภทของยานพาหนะ

(3) หมวดบริการขนส่งได้แบ่งบริการขนส่งออกเป็น 6 ประเภท โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประเภทที่ 1 สถานีขนส่งผู้โดยสาร

ประเภทที่ 2 ทางหลวงพิเศษทางหลวงแผ่นดินทางหลวงชนบทและทางหลวงสัมปทาน

ประเภทที่ 3 อาคารหรือสถานที่ในเขตทางหลวงพิเศษทางหลวงแผ่นดินทางหลวงชนบททางหลวงสัมปทานและทางพิเศษ

ประเภทที่ 4 สถานีรถไฟและสถานีรถไฟฟ้า

ประเภทที่ 5 ท่าเทียบเรือ

ประเภทที่ 6 ท่าอากาศยาน

รายละเอียดการจัดอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึง และใช้ประโยชน์ได้สำหรับบริการขนส่งตามกฎกระทรวงกำหนดลักษณะหรือการจัดให้มีอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการในอาคารสถานที่ยานพาหนะและบริการขนส่งเพื่อให้คนพิการสามารถ เข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ. 2556 กระทรวงคมนาคมที่บริการขนส่งทั้ง 6 ประเภท ต้องจัดให้มีสำหรับ คนพิการและผู้สูงอายุมีรายละเอียดทั้งสิ้น 24 รายการโดยมีเพียงสามรายการที่บริการขนส่งทั้ง 6 ประเภท ต้องจัดให้มีได้แก่ทางลาดพื้นผิวต่างสัมผัสสำหรับคนพิการทางการเห็นและโทรศัพท์สาธารณะสำหรับ คนพิการ

2.2.6 บันทึกข้อตกลงความร่วมมือเพื่อสนับสนุนมาตรการผลักดันการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการและทุกคนในสังคมเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พร้อมรับประชาคมอาเซียน

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือฉบับนี้ ทำขึ้นระหว่างกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ กับสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงกลาโหม กระทรวงการคลัง กระทรวง การต่างประเทศ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงคมนาคม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวง พลังงาน กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงาน กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เห็นชอบและตระหนักร่วมกันในการสนับสนุนมาตรการผลักดันการจัด สิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการและทุกคนในสังคมเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ถือเป็นภารกิจสำคัญที่ ส่วนราชการตามข้อตกลงนี้ ต้องร่วมมือกันขับเคลื่อนมาตรการดังกล่าวโดยการจัดให้มีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการ ในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ บริการขนส่ง หรือบริการสาธารณะอื่นและ คุ่มครองสิทธิให้ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้คนพิการและทุกคนในสังคมเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พร้อมรับประชาคมอาเซียน สรุปได้ว่า การจัดให้มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือของทั้ง 21 หน่วยงาน (19 กระทรวง 2 หน่วยงาน) นั้น นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เล็งเห็นความสำคัญ และตระหนักในเรื่องของการให้ความสำคัญกับคนพิการโดยมองว่าคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จึงได้มีการที่จะขับเคลื่อนงานการผลักดันการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการและทุกคนในสังคม เข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรมให้เกิดขึ้นจริงในสังคมเพื่อที่จะให้คนพิการสามารถที่จะเข้าไป มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในสังคมได้อย่างได้อย่างเต็มที่และเสมอภาคเท่าเทียมกับบุคคลปกติทั่วไป

2.2.7 ความหมายของคนพิการ⁹

Hammerman และ Maikowski ได้สรุปความหมายของ “ความพิการ” ว่าหมายถึง ความเสียเปรียบ (Handicap), ความพิการ (Disability), และความบกพร่อง (Impairment) สามารถอธิบายได้ว่า บุคคลหนึ่งอาจมีความบกพร่อง โดยไม่พิการและพิการโดยไม่เกิดการเสียเปรียบ ก็ได้หากได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวหรือมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพสิ่งเหล่านี้สามารถเยียวยาความบกพร่องที่มีอยู่ได้ และจะไม่ส่งผลให้บุคคลนั้น เกิดความเสียเปรียบในการดำรงชีวิต เช่น คนตาบอดทำงานใช้สายตาไม่ได้ แต่สามารถใช้คอมพิวเตอร์ที่มีเสียงประกอบได้ สามารถเล่นดนตรี เป็นนักกีฬาได้ เป็นต้น

องค์การอนามัยโลก (WHO) ให้ความหมายความพิการว่าคนพิการหมายถึง เป็นความเสียเปรียบของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ที่เกิดจากความชำรุด หรือความสามารถบกพร่อง เป็นผลทำให้บุคคลนั้นไม่อาจแสดงบทบาท หรือทำอะไรให้เหมาะสมสอดคล้องตามวัย สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมได้

ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ พ.ศ. 2541 ให้ความหมายคนพิการหรือทุพพลภาพ เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าสมควรที่จะได้รับสิทธิและโอกาสในการพัฒนาให้เต็มศักยภาพได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ ได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ด้วยความเสมอภาคได้รับข้อมูลข่าวสารสื่อต่างๆ ที่เหมาะสมกับความพิการ และได้รับการยอมรับในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์

องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ได้ให้คำจำกัดความจากมุมมองด้านฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพและการจ้างงานคนพิการ ว่าคนพิการ คือ บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีโอกาสด้านความมั่นคงในชีวิต สถานภาพการจ้างงาน หรือความก้าวหน้าในอาชีพอย่างเหมาะสมถูกจำกัดหรือลดอย่างเห็นได้ชัด อันเป็นผลจากความบกพร่องร่างกายหรือจิตใจ

สำหรับประเทศไทย ได้ให้ความหมายของคนพิการว่า คนพิการ หมายถึง บุคคล ซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมเนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่างๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้อง

---

⁹ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, รายงานผลการศึกษาระดับสมบูรณั
โครงการการส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำของคนพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ
ชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550, 9.

ได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศ

จากการศึกษาข้างต้น จึงสรุปได้ว่า “คนพิการ” หมายถึง ความเสียเปรียบ ความพิการ และความบกพร่อง ซึ่งมีผลทำให้บุคคลที่ไม่สามารถดูแลตนเองได้ทั้งหมดหรือบางส่วนอันเนื่องมาจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ไม่ว่าจะมาจากกำเนิดหรือไม่ก็ตาม และมีความจำเป็นเป็นพิเศษจะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป

2.2.8 ประเภทของความพิการ

โดยทั่วไปแล้วคนส่วนใหญ่มักจะรู้จักหรือเข้าใจ “คนพิการ” เฉพาะคนพิการโดยประจักษ์ หรือที่พบเห็นได้โดยทั่วไป เช่น แขนขาด ขาขาด หูหนวก ตาบอด เป็นต้น แต่แท้จริงแล้วคนพิการมีหลายประเภท ซึ่งตามประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่องประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 ได้กำหนดประเภทของความพิการออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่¹⁰

- (1) ความพิการทางการเห็น
- (2) ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย
- (3) ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย
- (4) ความพิการทางจิตใจ หรือพฤติกรรม
- (5) ความพิการสติปัญญา
- (6) ความพิการทางการเรียนรู้
- (7) ความพิการทางออทิสติก

¹⁰ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ฉบับอ้างอิง พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ดิสสุวรรณซ์พลาเย เซอร์วิส, 2556), 3-4.

2.2.8.1 ความพิการทางการเห็น ได้แก่

(1) ตาบอด หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการเห็น เมื่อตรวจวัดการเห็นของสายตาสายข้างที่ตีกว่า เมื่อใช้แว่นสายตาธรรมดาแล้ว อยู่ในระดับต่ำกว่า 3 ส่วน 60 เมตร (3/60) หรือ 20 ส่วน 400 ฟุต (20/400) ลงมาจนกระทั่งมองไม่เห็นแม้แต่แสงสว่างหรือมีลานสายตาแคบกว่า 10 องศา

(2) ตาเห็นเลือนราง หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการเห็น เมื่อตรวจวัดการเห็นของสายตาสายข้างที่ตีกว่า เมื่อใช้แว่นสายตาธรรมดาแล้ว อยู่ในระดับตั้งแต่ 3 ส่วน 60 เมตร (3/60) หรือ 20 ส่วน 400 ฟุต (20/400) ไปจนถึงต่ำกว่า 6 ส่วน 18 (6/18) หรือ 20 ส่วน 70 ฟุต (20/70) หรือมีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา

2.2.8.2 ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ได้แก่

(1) หูหนวก หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการได้ยินจนไม่สามารถรับข้อมูลผ่านทางทางการได้ยิน เมื่อตรวจการได้ยิน โดยใช้คลื่นความถี่ที่ 500 เฮิรตซ์ 1,000 เฮิรตซ์ และ 2,000 เฮิรตซ์ ในหูข้างที่ได้ยินดีกว่าจะสูญเสียการได้ยินที่ความดังของเสียง 90 เดซิเบลขึ้นไป

(2) หูตึง หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการได้ยินจนไม่สามารถรับข้อมูลผ่านทางทางการได้ยิน เมื่อตรวจการได้ยิน โดยใช้คลื่นความถี่ที่ 500 เฮิรตซ์ 1,000 เฮิรตซ์ และ 2,000 เฮิรตซ์ ในหูข้างที่ได้ยินดีกว่าจะสูญเสียการได้ยินที่ความดังของเสียงน้อยกว่า 90 เดซิเบลลงมาถึง 40 เดซิเบล

(3) ความพิการทางการสื่อความหมาย หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องทางการสื่อความหมาย เช่น พูดไม่ได้ พูดหรือฟังแล้วผู้อื่นไม่เข้าใจ เป็นต้น

2.2.8.3 ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ได้แก่

(1) ความพิการทางการเคลื่อนไหว หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องหรือการสูญเสียความสามารถของอวัยวะในการเคลื่อนไหว ได้แก่ มือ เท้า แขน ขา

อาจมาจากสาเหตุอัมพาต แขน ขา อ่อนแรง แขน ขา ขาด หรือภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังจนมีผลกระทบต่อการทำงานมือ เท้า แขน ขา

(2) ความพิการทางร่างกาย หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องหรือความผิดปกติของศีรษะ ใบหน้า ลำตัว และภาพลักษณ์ภายนอกของร่างกายที่เห็นได้อย่างชัดเจน

2.2.8.4 ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม ได้แก่ การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องหรือความผิดปกติทางจิตใจ หรือสมอง ในส่วนของการรับรู้ อารมณ์ หรือความคิด

2.2.8.5 ความพิการทางสติปัญญา ได้แก่ การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีพัฒนาการช้ากว่าปกติ หรือมีระดับเขาว์ปัญญาต่ำกว่าบุคคลทั่วไป โดยความผิดปกตินั้นแสดงก่อนอายุ 18 ปี

2.2.8.6 ความพิการทางการเรียนรู้ ได้แก่ การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม โดยเฉพาะด้านการเรียนรู้ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางสมอง ทำให้เกิดความบกพร่องในด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ หรือกระบวนการเรียนรู้พื้นฐานอื่น ในระดับความสามารถที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานตามช่วงอายุและระดับสติปัญญา

2.2.8.7 ความพิการทางออทิสติก ได้แก่ การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางพัฒนาการด้านสังคม ภาษาและการสื่อความหมาย พฤติกรรมและอารมณ์ โดยมีสาเหตุมาจากความผิดปกติของสมอง และความผิดปกตินั้นแสดงก่อนอายุ 2 ปีครึ่ง ทั้งนี้ ให้อ้างอิงถึงการวินิจฉัยกลุ่มออทิสติกสเปกตรัมอื่นๆ

2.3 แนวคิดการออกแบบที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ (Universal Design)¹¹

แนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน มีจุดเริ่มต้นมาจากความต้องการออกแบบเพื่อคนพิการ ซึ่งเริ่มต้นขึ้นครั้งแรกเมื่อ เซลวีน โกลด์สมิธ (Selwyn Goldsmith) ผู้เขียนหนังสือ Designing for Disabled ในปี พ.ศ. 2506 (ค.ศ. 1963) กล่าวถึงแนวคิดการออกแบบเพื่อให้คนพิการสามารถเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ ได้ โดยผลงานที่ได้รับการยกย่องของเซลวีน คือ ทางลาดบนถนน ซึ่งปัจจุบันได้กลายเป็นมาตรฐานให้กับสิ่งปลูกสร้างไปทั่วโลก

แนวคิดการออกแบบดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา เนื่องจากจำนวนของคนพิการมีมากขึ้น โดยเฉพาะช่วงหลังสงครามโลก ครั้งที่ 2 สิ่งของเครื่องใช้และสาธารณูปโภคต่างๆ ที่มีอยู่ได้กลายเป็นอุปสรรคสำหรับคนพิการ ดังนั้น ใน พ.ศ. 2533 (ค.ศ. 1990) สมาคมมาตรฐานแห่งชาติของสหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมายคนพิการ (The American Disabilities Act) ขึ้นเพื่อกำจัดอุปสรรคต่อผู้พิการ โดยรับรองสิทธิของผู้พิการให้ทัดเทียมกับคนทั่วไป แต่กฎหมายนี้ยังไม่ได้ครอบคลุมสินค้าหรือบริการทุกประเภท ดังนั้น โรนัลด์แอลเมซ (Ronald L. Mace) สถาปนิกชาวอเมริกัน จึงได้เสนอแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคนหรือ Universal Design โดยอธิบายถึงแนวคิดที่จะสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและใช้งานได้จริงสำหรับทุกคน เพื่อให้ทุกคนสามารถใช้สินค้าและบริการได้เท่าเทียมกันหมด

ต่อมาแนวความคิดนี้ได้กลายมาเป็นแนวทางสากลที่องค์การสหประชาชาติ (United Nations : UN) ได้พยายามเผยแพร่ไปสู่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ทุกคนในสังคมมีความเสมอภาค โดยประเทศที่นำแนวความคิดมาประยุกต์ใช้งานประสบความสำเร็จส่วนใหญ่มักเป็นประเทศที่มีคนพิการและผู้สูงอายุเป็นจำนวนมาก เช่น สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย สำหรับประเทศในภูมิภาคเอเชียที่สามารถนำแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคนมาปรับใช้ได้เป็นผลสำเร็จ คือ ประเทศญี่ปุ่น

2.3.1 แนวคิดในการออกแบบที่เป็นสากล (Universal Design Concept)

การออกแบบที่เป็นสากลเป็นการออกแบบสภาวะสิ่งแวดล้อม เครื่องมือ หรือ สิ่งอำนวยความสะดวกทั้งภายในและภายนอกอาคาร รวมถึงผลิตภัณฑ์ต่างๆ อย่างมีเหตุผล สะดวกปลอดภัย และเสมอภาคในการใช้งานของทุกคน ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินชีวิตหรือการปฏิบัติกิจวัตร

¹¹สำนักงานโยธากรุงเทพมหานคร, *สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อทุกคนในสังคม*, พ.ศ. 2556, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ, 2556), 13, (ม.ป.ท.).

ประจำวันมีความสะดวก รวดเร็ว ทั้งยังช่วยเสริมสร้างความปลอดภัย โดยมีหลักในการออกแบบ 7 หลักการ ในการออกแบบให้มีประสิทธิภาพดังนี้¹²

หลักการที่ 1 ความเท่าเทียมกันในการใช้สอยของผู้ใช้ที่ต่างวัยและต่างความสามารถ (Equitable Use) การออกแบบสามารถสร้างความเท่าเทียมกันในการใช้สอยของผู้ใช้ที่ต่างวัยและต่างความสามารถ โดยคำนึงถึงความสะดวก ปลอดภัย และความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้

หลักการที่ 2 ปรับเปลี่ยนการใช้ได้ (Flexibility in Use) การออกแบบสามารถรองรับการใช้สอยจากผู้ใช้ที่หลากหลาย มีหลายทางเลือกที่สามารถใช้งานได้ สะดวกทั้งการใช้งานมือขวาหรือมือซ้าย อำนวยความสะดวกที่ผู้ใช้ปรับการใช้งานเมื่อต้องการความถูกต้องแม่นยำมากขึ้น สามารถปรับเปลี่ยนการใช้งานตามการเคลื่อนไหวของผู้ใช้ได้

หลักการที่ 3 ใช้ง่ายด้วยตัวเอง (Simple and Intuitive) การออกแบบควรง่ายต่อการเข้าใจ โดยไม่คำนึงถึงประสบการณ์ ความรู้ ภาษาหรือระดับความชำนาญของผู้ใช้ การออกแบบต้องเรียบง่าย ผู้ใช้งานต้องใช้งานได้โดยง่าย จากสามัญสำนึก และมีข้อแนะนำการใช้งานที่สำคัญโดยไม่คำนึงถึงการรู้ หรือไม่รู้หนังสือหรือความหลากหลายทางภาษา

หลักการที่ 4 การสื่อความหมายเป็นที่เข้าใจ (Perceptible Information) งานออกแบบสามารถสื่อสารข้อมูลที่จำเป็นกับผู้ใช้งานได้ ปราศจากข้อจำกัดผู้มีความบกพร่องทางประสาทสัมผัส งานออกแบบควรมีป้ายบอกเป็นสัญลักษณ์การใช้พื้นผิวต่างสัมผัสหรือสีสนที่ตัดกันกับสภาพแวดล้อมโดยรอบ และการแนะนำการใช้งานหลากหลายสื่อ (เช่น มีทั้ง สัญลักษณ์ อักษรเบรลล์ สัญลักษณ์เสียง ประกอบกัน)

หลักการที่ 5 การออกแบบที่ป้องกันความผิดพลาด (Tolerance for Error) การออกแบบควรลดอันตรายอุบัติเหตุอันอาจเกิดขึ้นได้โดยไม่ตั้งใจโดยมีการออกแบบการเตือนอันตรายที่อาจเกิดขึ้นไว้ เช่น มีพื้นผิวต่างสัมผัสแบบเตือนอันตราย (Warning Block) ไว้ก่อนการออกแบบที่เตรียมอุปกรณ์เพื่อให้เพื่อให้เกิดความปลอดภัยไว้ (เช่น ราวจับในที่ต่างๆ) และการออกแบบที่ป้องกันการเข้าถึงในส่วนที่เป็นอันตราย

หลักการที่ 6 เบาแรง (Low Physical Effort) การออกแบบที่มีความสะดวกต่อการใช้งานง่ายต่อท่าทางปกติ และสามารถใช้กำลังตามปกติ ไม่ต้องออกแรงมากหรือต้องพยายามใช้งานหลายครั้ง

---

¹²สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, ตัวอย่างที่ดีการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้แก่คนพิการ, ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิสัย), 3-4, (ม.ป.ป.).

หลักการที่ 7 มีขนาด - ที่ว่างเพื่อการเข้าถึงและใช้ได้ (Size and space Approach and Use) สามารถใช้งานได้อย่างสะดวกทั้งการเอื้อมการจับต้อง โดยปราศจากเงื่อนงำของข้อจำกัดทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว สามารถมองเห็นชัดเจน ไม่ว่าจะมองขณะยืนหรือนั่งในรถล้อเลื่อน จัดเตรียมพื้นที่ใช้งานที่เหมาะสมกับการเข้าถึงและใช้สอยโดยคำนึงถึงบุคคลทั่วไปและบุคคลที่ต้องมีผู้ดูแลหรือมีอุปกรณ์ช่วยเหลือต่างๆ (เช่น รถเข็นคนพิการ ไม้เท้าขาว ฯลฯ)

2.4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ สามารถจำแนกประเภทงานวิจัยได้ 2 กลุ่มได้แก่

2.4.1 กลุ่มงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในสถานศึกษา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาพบว่าช่อเพชร พานระติก¹³ ศึกษาเรื่อง แนวทางการปรับปรุงอาคารเดิม ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 กรณีศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากการศึกษาพบว่า อาคารกรณีศึกษามีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก แปรผกผันกับอายุของอาคารซึ่งมีกฎหมายแต่ยุคสมัยเป็นตัวแปรสำคัญจากการสัมภาษณ์พบว่า ควรปรับปรุงอาคารกรณีศึกษาให้เป็นไปตามรูปแบบเพื่อใช้ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ในการใช้งานจริง โดยคำนึงถึง (1) บริเวณ (2) การเข้าถึงอาคารเพื่อนำไปสู่การใช้บริการภายในต้องมี ทางลาด บันได หรือลิฟท์ นั้นแล้วแต่กรณี (3) ภายในอาคารจำเป็นต้องมีห้องน้ำ – ห้องส้วม ไว้บริการจำนวนหนึ่ง และบางพื้นที่มีข้อจำกัดที่ผู้พิการที่ใช้เก้าอี้ล้อไม่สามารถใช้ก็สามารถยอมรับได้ นอกจากนี้ผู้พิการทางสายตาในกรณีศึกษา มีความเห็นว่า ไม่จำเป็นต้องปรับปรุงพื้นผิวต่างสัมผัสภายในอาคาร แต่ควรมีแนวเตือนที่พื้นเพื่อให้ระวังในระดับศรีษะ แนวทางการปรับปรุงอาคารกรณีศึกษาให้เป็นไปตามความจำเป็น เนื่องจากต้องพิจารณา ด้านงบประมาณด้วย การปรับปรุงที่พบมี 4 ระดับ คือ ระดับที่ 1 เพิ่มป้าย-สัญลักษณ์ ที่จอดรถ ได้แก่ อาคารมหิตลาธิเบศร, ระดับที่ 2 เพิ่มป้าย-สัญลักษณ์ ที่จอดรถ ปรับปรุง ห้องน้ำ – ห้องส้วม ด้วยการติดตั้งราวจับและปรับบริเวณที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อาคารพนิตประชานาถ อาคารมหาธีรราชานุสรณ์ ศาลาพระเกี้ยว ระดับที่ 3 จัดให้มีองค์ประกอบตามระดับที่ 2 และจัดพื้นที่ให้ผู้พิการนั่งชมกีฬาได้โดย

¹³ช่อเพชร พานระติก, “แนวทางการปรับปรุงอาคารเดิม ให้เป็นไปตามกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 กรณีศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต,สาขาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549),(บทคัดย่อ).

ไม่รู้สึกรู้สึกแปลกแยกในอาคารสนามกีฬาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับที่ 4 ปรับตามองค์ประกอบระดับที่ 2 เพิ่มทางลาด ได้แก่ อาคารจุลจักรพงษ์ อาคารสนามกีฬาในร่ม อาคารหอประชุมจุฬาลงกรณ์ฯ นอกจากนี้ควรมีการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลข่าวสารกับผู้พิการโดยเฉพาะผู้พิการทางสายตาควจัดให้มีผังป้ายแบบ 3 มิติ ให้สามารถสัมผัสได้ และในภาพรวมเพื่อก้าวสู่ความสากล เสนอแนะว่า ควรมีนโยบายเปิดรับนักศึกษาพิการเข้าศึกษาด้วยเพื่อทำให้เกิดการขับเคลื่อนระบบภายในสังคมได้ต่อไป ซึ่งข้อเสนอดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ กรรวิการ์ หงษ์งาม¹⁴ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาสภาพและความต้องการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสำหรับนักศึกษาพิการ ในสำนักวิทยบริการสถาบันราชภัฏสวนดุสิต” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสำหรับนักศึกษาพิการ ในสำนักวิทยบริการสถาบันราชภัฏสวนดุสิต ศึกษาความต้องการเกี่ยวกับเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสำหรับนักศึกษาพิการในสำนักวิทยบริการ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต และปัญหาอุปสรรคการรับบริการของนักศึกษาพิการในสำนักวิทยบริการ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต และจากการศึกษาพบว่า

(1) สภาพการจัดบริการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในสำนักวิทยบริการ สถาบันราชภัฏสวนดุสิตแบ่งการจัดบริการออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคลากร 2) ด้านอาคารสถานที่สำหรับผู้รับบริการที่เป็นคนพิการทางการเห็น การแสดงสัญลักษณ์อำนวยความสะดวกในการบอกทิศทางสำหรับคนพิการทางการเห็น ลิฟท์ภายในอาคาร มีอักษรเบรลล์ให้กดเลือกชั้น ด้านอาคารสถานที่สำหรับผู้รับบริการ ที่เป็นคนพิการทางการได้ยิน มีสัญลักษณ์บอกทิศทางอย่างชัดเจน ด้านอาคารสถานที่สำหรับผู้รับบริการที่เป็นคนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหวการจัดบริการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ทางลาด ขึ้น – ลง รววจับ ที่ทางลาด 3) ด้านอาคารสถานที่สำหรับผู้รับบริการที่เป็นคนพิการ เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อผู้รับบริการที่เป็นนักศึกษาพิการโดยเฉพาะ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่อง CCTV 4) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ การตรวจสอบทรัพยากรสารสนเทศให้มีสภาพที่พร้อมให้บริการอย่างสม่ำเสมอ 5) ด้านการให้บริการ การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการบริการของห้องสมุดในรูปแบบสื่อที่นักศึกษาพิการเข้าถึงได้ง่าย

(2) ความต้องการในการจัดบริการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการจากผู้ให้บริการในสำนักวิทยบริการสถาบันราชภัฏสวนดุสิตอยู่ในระดับมากทุกด้าน ระดับความ

---

¹⁴ กรรวิการ์ หงษ์งาม, “งานวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพและความต้องการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสำหรับนักศึกษาพิการ ในสำนักวิทยบริการสถาบันราชภัฏสวนดุสิต,” (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2549), (บทคัดย่อ).

ต้องการที่มากที่สุดคือ ด้านเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการต้องการให้มีคุณภาพของเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก

(3) ความต้องการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในสำนักวิทยบริการ สำหรับนักศึกษาพิการทางการเห็นศึกษา ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ ด้านเทคโนโลยีสำหรับคนพิการทางการเห็น ด้านโปรแกรมอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการทางการเห็นด้าน ทรัพยากรสารสนเทศ และด้านบริการ พบว่า มีความต้องการระดับมากในทุกด้าน ปัญหาอุปสรรคที่พบ คือ การจัดการบริการบางครั้งไม่สามารถตอบสนองคนพิการทางการเห็นได้ดีไม่มีหนังสือ อักษรเบรลล์ การเข้าใช้บริการในสำนักวิทยบริการไม่สามารถใช้บริการคอมพิวเตอร์ได้สะดวกเนื่องจากไม่มีโปรแกรมอำนวยความสะดวก

(4) ความต้องการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในสำนักวิทยบริการ สำหรับนักศึกษาพิการทางการได้ยิน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ ด้านเทคโนโลยีสำหรับคนพิการทางการได้ยิน ด้านทรัพยากรสารสนเทศ และด้านบริการ พบว่า มีความต้องการระดับมากในทุกด้าน ประเด็นที่มีความต้องการมากที่สุด คือ ต้องการบริการให้ยืมวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักศึกษาพิการปัญหาอุปสรรคที่พบคือ ด้านบุคลากรที่ขาดล่ามภาษามือคอยให้บริการ และเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการไม่รู้ภาษามือ ทำให้เกิดปัญหาในการสื่อสาร

(5) ความต้องการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในสำนักวิทยบริการ สำหรับนักศึกษาพิการทางการเคลื่อนไหวหรือการเคลื่อนไหวได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ ด้านเทคโนโลยีทางการเคลื่อนไหวหรือการเคลื่อนไหวด้านทรัพยากรสารสนเทศ และด้านบริการ พบว่า มีความต้องการระดับมากที่สุด ด้านบุคลากรด้านอาคารสถานที่ปัญหาอุปสรรคที่พบคือ ผู้ให้บริการในห้องสมุดไม่ทราบถึงวิธีการให้บริการ ด้านอาคารสถานที่ไม่สามารถเข้าใช้บริการในส่วนที่ต้องการเข้าใช้บริการได้ด้วยตนเอง

ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวพบว่า คนพิการแต่ละประเภทความพิการนั้น มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกที่แตกต่างกันออกไป

2.4.2. กลุ่มงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ทั่วไป

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา พบว่า สำนักส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส

คนพิการ และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์¹⁵ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและเพื่อทุกคนในสังคม” สรุปประเด็นได้ ดังนี้

(1) คนพิการทางการมองเห็น คนพิการทางการมองเห็นส่วนมากมีความคิดเห็นว่า สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะยังไม่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิต โดยสภาพของทางเดิน ทางลาด ที่ไม่ได้มาตรฐาน ห้องสุขา ห้องน้ำ ลิฟต์ มีจำนวนน้อยไม่ได้มาตรฐาน ไม่เอื้อต่อการใช้งานจริง นอกจากนี้ นรถโดยสารสาธารณะและโทรศัพท์สาธารณะยังไม่เอื้อต่อการใช้งานของคนพิการ ทางกรมมองเห็น จึงต้องการให้มีเสียงเตือนและปุ่มอักษรเบรลล์

(2) คนพิการทางการได้ยิน คนพิการทางการได้ยินส่วนมากประสบปัญหาเกี่ยวกับ สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะที่ยังมีสภาพไม่เหมาะสม โดยเฉพาะเรื่องของการสื่อสาร ซึ่งคนพิการ ทางการได้ยินต้องการรับข่าวสารในรูปแบบของสื่อที่เป็นภาษามือและสัญลักษณ์

(3) คนพิการทางการเคลื่อนไหว ส่วนมากประสบปัญหาเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก ในเรื่องเกี่ยวกับกายอุปกรณ์บางชนิด ไม้ค้ำยัน วีลแชร์ มีคุณภาพต่ำ อายุการใช้งานน้อย ทำให้สิ้นเปลือง ค่าซ่อมบำรุง ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะก็เช่นกันยังไม่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตในสังคม ได้แก่ ทางลาด ทางเดิน สะพานลอยข้ามถนน ลิฟต์ ห้องสุขาที่ยังมีน้อย ไม่ได้มาตรฐาน และไม่เอื้อต่อ คนพิการทางกายโดยเฉพาะผู้ใช้วีลแชร์ตลอดจนรถโดยสารสาธารณะที่ยังไม่เหมาะสมกับคนพิการ ที่ใช้วีลแชร์

(4) คนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม คนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรมส่วนมาก สามารถใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้เหมือนคนทั่วไป ยกเว้นกรณีมีความพิการซ้ำซ้อน

(5) คนพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้ คนพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้ ส่วนมากอยู่ในการดูแลของผู้ปกครองและครอบครัว ซึ่งจะได้รับการอำนวยความสะดวกและการดูแล ในการดำรงชีวิตจากผู้ปกครองและครอบครัว ทำให้ไม่มีปัญหา ยกเว้นถ้าอยู่เพียงลำพังและมีความพิการ ซ้ำซ้อน

---

¹⁵ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ “รายงานวิจัย เรื่อง สิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับคนพิการและเพื่อทุกคนในสังคม,” (กรุงเทพฯ: เอกพิมพ์ไทยจำกัด, 2549), 206-207.

นอกจากนี้ รัฐพล ปัญจอารมณ์¹⁶ ศึกษาเรื่อง สิ่งอำนวยความสะดวกในที่พำนักระยะยาวสำหรับผู้พิการ จากผลการศึกษาด้านสภาพทางกายภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อคนพิการ พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกที่โครงการจัดให้คนพิการส่วนใหญ่ไม่ตรงตามข้อกำหนดกฎกระทรวง โดยโครงการที่ศึกษาทั้งหมด 8 โครงการ ติดตั้งราวจับของทางลาด และบันไดโดยไม่มีระยะยื่น 250 – 300 มิลลิเมตร จากแนวสิ้นสุดของทางลาดและบันได ไม่มีการติดตั้งพื้นผิวต่างสัมผัสบริเวณด้านหน้าลิฟท์ บันได และทางเดินเชื่อม และไม่มีการติดตั้งสัญญาณเตือนภัยจากภายในห้องพัก และห้องน้ำสู่ภายนอก

ด้านการใช้งานสิ่งอำนวยความสะดวกในโครงการของคนพิการ ส่วนใหญ่สามารถใช้งานได้ แต่ไม่สะดวกนักและมีความต้องการให้ปรับปรุง (1) ทางลาด (2) ห้องน้ำ (3) ประตู (4) เคาน์เตอร์ (5) ที่จอดรถ ตามลำดับ ด้านผู้ประกอบการได้เห็นถึงประโยชน์จากการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และต้องการให้ภาครัฐช่วยทำการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวสำหรับคนพิการเพิ่มขึ้น นอกเหนือ จากมาตรการด้านภาษี

การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ควรปรับปรุงให้เป็นไปตามรูปแบบการใช้งานจริงของคนพิการ โดยคำนึง (1) บริเวณภายนอกเพื่อให้เข้าถึงตัวอาคารได้สะดวก (2) การเข้าถึงอาคารเพื่อนำไปสู่การใช้บริการภายใน (3) สามารถใช้งานและทำกิจกรรมภายในอาคารได้สะดวก ซึ่งสัมพันธ์กับทฤษฎีการวิเคราะห์เส้นทางเดินทาง (Travel Chain Analysis) ควรมีการประชาสัมพันธ์และอบรมให้ความรู้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการสนับสนุนและตรวจสอบจากภาครัฐเพิ่มมากขึ้น เพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้ประกอบการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ เด็ก และสตรีมีครรภ์อีกด้วย

ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการเช่นเดียวกับงานการศึกษาของ วิไลพร ตรีพรชัยศักดิ์¹⁷ ศึกษาเรื่อง แนวทางการปรับปรุงอาคารในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุ กรณีศึกษาโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานคร จากผลการศึกษาสภาพกายภาพสภาพปัญหาในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มีการ

¹⁶ รัฐพล ปัญจอารมณ์, “สิ่งอำนวยความสะดวกในที่พำนักระยะยาวสำหรับผู้พิการ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาเคหะพัฒนศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551),(บทคัดย่อ).

¹⁷ วิไลพร ตรีพรชัยศักดิ์, “แนวทางการปรับปรุงอาคารในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุ กรณีศึกษาโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555),(บทคัดย่อ).

จัดไม่ตรงตามหลักเกณฑ์มาตรฐาน 13 ข้อ ที่กำหนดไว้ โดยโรงแรมระดับ 5 ดาว มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกครบแต่มีสิ่งอำนวยความสะดวกไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์มาตรฐาน ส่งผลทำให้ผู้ใช้งานทั้งผู้พิการ ผู้สูงอายุเกิดปัญหาและอุปสรรคในการใช้งานสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ภายโรงแรมรองลงมาโรงแรมมาตรฐาน ระดับ 4 ดาว มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงบางส่วนของพื้นที่ในการใช้งานเท่านั้น โดยการเข้าใช้งานได้นั้นอาจจะต้องขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือพนักงานบริการ และโรงแรมมาตรฐานระดับ 3 ดาว ยังขาดการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับใช้งาน ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจ การสัมภาษณ์สรุปผลการวิจัยเพื่อหาข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงอาคารได้ดังนี้ (1) แนวทางการปรับปรุงอาคารประเภทโรงแรมควรคำนึงถึงประเภทลักษณะพฤติกรรมการใช้งาน การเข้าถึง ความสัมพันธ์ในการเชื่อมโยงของพื้นที่ใช้งานสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ภายในโรงแรมและความเป็นไปได้ในการปรับปรุงโรงแรมต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย (2) แนวทางการปรับปรุงอาคารประเภทโรงแรมควรคำนึงถึงความเป็นไปได้โดย แบ่งออกได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 การปรับปรุงตามความจำเป็นเพื่อให้สามารถเข้าถึงและใช้งานได้ (ข้อจำกัดทางด้านร่างกาย) ได้แก่ ที่จอดรถ , ทางลาด , ราวจับ , ทางเข้าอาคาร ทางเดินและทางเชื่อมระหว่างอาคาร, ห้องพัก,ห้องน้ำในห้องพัก ลำดับที่ 2 การปรับปรุงเพื่อความสะดวกต่อการใช้งานของพื้นที่ต่างๆ มากยิ่งขึ้น ได้แก่ ประตู, พื้นที่ส่วนกลาง,ห้องน้ำส่วนกลาง ลำดับที่ 3 การปรับปรุงเพื่อส่งเสริมในการบริการทางโรงแรมให้ดียิ่งขึ้น ได้แก่ ป้ายสัญลักษณ์,จุดบริการพิเศษ : เคาน์เตอร์/โทรศัพท์/เอทีเอ็ม/ คอมพิวเตอร์ ลำดับที่ 4 การปรับปรุงตามข้อจำกัดในการใช้งานหรือข้อจำกัดทางโครงสร้างของอาคารทำให้สามารถปรับปรุงได้ยาก ได้แก่ พื้นผิวสัมผัส,ลิฟท์,บันได โดยแนวทางในการปรับปรุงการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุควรมีหน่วยงานต่างๆ ช่วยรณรงค์ส่งเสริมกระตุ้นให้ทุกโรงแรมเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกอาคารสาธารณะประเภทโรงแรมให้เป็นรูปธรรมเพื่อพัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวให้เป็นสากล

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่าคนพิการนั้นล้วนแต่มีความต้องการขั้นพื้นฐาน และประสบปัญหาที่ไม่ต่างจากประชาชนทั่วไป กล่าวคือ คนพิการมีความจำเป็นในการประกอบกิจวัตรประจำวัน รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมร่วมกับคนทั่วไป เช่น เรียนหนังสือ ประกอบอาชีพ พักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งการเข้าร่วมกลุ่มเพื่อการพัฒนาตนเอง และเนื่องจากสภาพความพิการดังกล่าว อาจมีผลทำให้คนพิการมีความต้องการบางอย่างที่แตกต่างจากคนปกติทั่วไปคนพิการจึงมีความจำเป็นต้องการปฏิบัติ การดูแล การให้ความช่วยเหลือหรือการให้ความสะดวกเพื่อให้คนพิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้บนพื้นฐานของความต้องการพิเศษของคนพิการแต่ละประเภท ซึ่งที่ผ่านมามีพบว่า คนพิการเองไม่ได้รับความสะดวกในการเดินทางออกจากแหล่งที่อยู่อาศัยไปใช้บริการ อาคาร สถานที่ ระบบขนส่งสาธารณะทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการ

พัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนพิการ ดังนั้น รัฐบาลจึงได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการด้วยการสนับสนุนการเสริมสร้างให้ผู้สูงอายุคนพิการและผู้ด้อยโอกาสมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ด้วยการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะต่างๆ สำหรับรองรับผู้สูงอายุและคนพิการสร้างความพร้อมในการเป็นสังคมผู้สูงอายุ เพื่อเปิดโอกาสให้คนพิการสามารถเข้าถึงบริการดำรงชีวิตได้อย่างอิสระ ในการเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางสังคมในฐานะที่เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าส่วนหนึ่งของสังคม

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกคนพิการ ผู้วิจัยใช้การวิจัยศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการเพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหา อุปสรรค การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ตลอดจนเพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุง การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ

3.1 กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการนั้นผู้วิจัยมีวิธีการศึกษา ดังต่อไปนี้

3.1.1 ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) เพื่อให้ทราบถึงนโยบาย ที่เกี่ยวกับคนพิการ บทบาทอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานในการดำเนินงานด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับคนพิการ โดยศึกษาจากเอกสารดังต่อไปนี้

- (1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550
- (2) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556
- (3) แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2555 – 2559
- (4) กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548
- (5) กฎกระทรวง กำหนดลักษณะ หรือการจัดให้มีอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในอาคารสถานที่ หรือบริการสาธารณะอื่น เพื่อให้คนพิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ. 2555
- (6) บันทึกข้อตกลงความร่วมมือเพื่อสนับสนุนมาตรการผลักดันการจัด สิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการและทุกคนในสังคมเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พร้อมรับประชาคมอาเซียน
- (7) มติคณะรัฐมนตรี ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ผลงานการวิจัยของสถาบันการศึกษา และเอกสารอื่นๆ รวมทั้งจากสื่ออินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้อง

3.1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) แบบมีแนวคำถามสัมภาษณ์เป็นเค้าโครงของหัวข้อการสนทนาไว้ล่วงหน้าเพื่อให้ทราบถึงเป้าหมายและความคาดหวังของการดำเนินมืผลต่อความสำเร็จในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ รวมถึงปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน ตลอดจนเพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการโดยแบ่งหน่วยวิเคราะห์ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

(1) ภาครัฐ ได้แก่หน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ประกอบด้วย

- กระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 1 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการกองส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการคนพิการ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
- กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 1 คน ได้แก่ ผู้แทนสถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ กรมการแพทย์
- กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) จำนวน 1 คน และผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการจำนวน 1 คน
- กระทรวงคมนาคม จำนวน 1 คน ได้แก่ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.)

(2) ภาคประชาสังคม จำนวน 1 คน ได้แก่ นายกสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย

(3) ภาคเอกชน จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้แทนบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)และผู้แทนการทำอากาศยานดอนเมืองบริษัท ทำอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

(4) ภาคประชาชนกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ ตัวแทนคนพิการ จำนวน 4 คน ประกอบด้วยประเภทความทางร่างกายหรือทางการเคลื่อนไหว จำนวน 2 คน และประเภทความพิการทางการเห็น จำนวน 2 คน

การศึกษานี้เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเลือกใช้การสุ่มตัวอย่างแบบมีจุดประสงค์/เฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งเป็นการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงตามหลักการของเหตุผลโดยมีความสอดคล้องกับปัญหาที่ศึกษา โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยมีแนวคำถาม ดังนี้

(1) ท่านคิดว่านโยบายในการส่งเสริมและผลักดันการจัดตั้งอำนวยการความสะดวกสำหรับคนพิการในหน่วยงานของรัฐที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร มีจุดแข็งจุดอ่อน อย่างไร

1.1 ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เช่น ความพร้อมของหน่วยงานด้านงบประมาณสถานที่ มีผลต่อการบรรลุผลของนโยบายหรือไม่ อย่างไร

1.2 การบังคับทางกฎหมาย เช่น มาตรการทางภาษี หรือ การดำเนินกิจกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคม CSR (Corporate Social Responsibility) ผลต่อการบรรลุผลของนโยบายหรือไม่ อย่างไร

(2) ท่านคิดว่าในมีตัวชี้วัดนโยบายที่ชัดเจนตามมติคณะรัฐมนตรี ปี 2552 และมติคณะรัฐมนตรี ปี 2555 มีส่วนสำคัญในการผลักดันการจัดตั้งอำนวยการความสะดวกมากน้อยเพียงใด

(3) ในทัศนะของท่านบทบาทของหน่วยงานในการดำเนินการตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ MOU ส่งผลให้การผลักดันการจัดตั้งอำนวยการความสะดวกสำหรับคนพิการเป็นไปได้ในทิศทางใด เมื่อเทียบกับการดำเนินการที่ผ่านมา

(4) ท่านคิดว่าบทบาทของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการมีการส่งเสริมและผลักดันการจัดตั้งอำนวยการความสะดวกสำหรับคนพิการอย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่อย่างไร

4.1 การจัดประกวดและคัดเลือกสถานที่ดีเด่นที่เอื้อต่อคนพิการมีส่วนช่วยให้เกิดแรงจูงใจต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือไม่ และส่งผลต่อการบรรลุผลในการจัดตั้งอำนวยการความสะดวกสำหรับคนพิการหรือไม่อย่างไร

(5) ในทัศนะของท่านบทบาทของคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (กพช.) มีส่วนสำคัญในการผลักดันการจัดตั้งอำนวยการความสะดวกสำหรับคนพิการหรือไม่อย่างไร

(6) ท่านคิดว่า ปัญหาและอุปสรรค ในการจัดตั้งอำนวยการความสะดวกสำหรับคนพิการของหน่วยงานและภาพรวมคืออะไร

6.1 ทัศนะคติ ความรู้ ความสามารถ ของบุคลากรที่รับผิดชอบงานส่งผลต่อการบรรลุผลการจัดตั้งอำนวยการความสะดวกสำหรับคนพิการหรือไม่ อย่างไร

(7) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับเรื่องความคุ้มค่ากับเรื่องสิทธิของคนพิการในการนำงบประมาณ มาจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ

(8) ท่านคิดว่าบทบาทของหน่วยงานของท่าน มีการจัดทำแผนงาน โครงการ มาตรการ เพื่อส่งเสริมการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการหรือไม่อย่างไร

(9) ท่านคิดว่าอะไรเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ประสบผลสำเร็จ

9.1 มาตรการสำคัญที่ช่วยในการส่งเสริมและผลักดันการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการเพิ่มขึ้น หน่วยงานของรัฐควรมีบทบาทในการสนับสนุนงานด้านนี้อย่างไร ควรมีมาตรการบังคับทางกฎหมายอย่างไร

(10) ความเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อการปรับปรุงนโยบายการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ

3.2.2 ผลการดำเนินงานมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2552 และมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2555

3.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นอาจารย์ผู้ควบคุมสารนิพนธ์พิจารณาให้ความเห็น

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งหมด ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยใช้หลักการและทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ทั้งนี้ เพื่อตอบคำถามการวิจัยที่กำหนด และนำเสนอเชิงพรรณนาความโดยวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง “การศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ” ผู้วิจัยได้แบ่งปัจจัยในการศึกษานโยบายออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) ความเหมาะสมของนโยบาย ได้แก่ การมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติการมีตัวชี้วัดนโยบายที่ชัดเจน (2) การมีมาตรการต่างๆ สนับสนุนได้แก่มาตรการบังคับทางกฎหมายมาตรการจูงใจและมาตรการสมัครใจ (3) กลไกสนับสนุน ได้แก่ บทบาทของคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (กพช.) บทบาทคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการประจำจังหวัดตมตติคณะรัฐมนตรีพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 และบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) เพื่อสนับสนุนมาตรการผลักดันการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการและทุกคนในสังคมเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้พร้อมับประชาคมอาเซียน (4) การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ภาครัฐ ได้แก่ หน่วยงานราชการหลักที่เกี่ยวข้องและภาคประชาสังคม และภาคเอกชนได้ผลการวิจัยตามปัจจัยกลุ่มต่างๆ ดังนี้

4.1 ความเหมาะสมของนโยบาย

4.1.1 การมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

ประเทศไทยนั้นได้มีรัฐธรรมนูญที่ให้สิทธิของคนไทยทุกคนบนแนวทางแห่งสิทธิมนุษยชนที่คำนึงถึงความเท่าเทียมกันในสังคมซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2540 นั้นได้ให้ความสำคัญด้านสิทธิมนุษยชนและที่สำคัญเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่มีบทบัญญัติสำหรับคนพิการโดยเฉพาะและเป็นการสานต่อจากพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการปี พ.ศ. 2534 ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการใน 4 ด้าน คือการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการแพทย์การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการศึกษาการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพและการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านสังคมโดยเน้นเรื่องการสงเคราะห์ ซึ่งมาตราในรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับคนพิการ มีดังนี้ มาตรา 30 บัญญัติไว้ว่าบุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสภาพทางกายหรือสุขภาพ จะกระทำมิได้ มาตรา 55 บัญญัติไว้ว่าบุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ และมาตรา 80 บัญญัติไว้ว่ารัฐต้องสงเคราะห์ผู้พิการหรือทุพพลภาพให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้จากสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดให้รัฐต้องจัดสวัสดิการสาธารณะ

แก่ทุกคนในสังคมและจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นแก่ผู้ด้อยโอกาส ในสังคมต่างๆซึ่งในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนของไทยต่างก็พยายามที่จะให้มีการจัดทำ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงบริการทางสังคมและมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่างๆในสังคมอย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไปมากขึ้น¹ รวมทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ก็ยังคงให้ความสำคัญกับกลุ่มคนพิการ ที่ยังคงเน้นบนฐานสิทธิ ตามกฎหมาย (Rights base Approach) ที่ได้รับอิทธิพลด้านของสิทธิมนุษยชน โดยได้กำหนดเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกไว้โดยเฉพาะใน มาตรา 54 ว่า “บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิเข้าถึงและ ใช้ประโยชน์จากสวัสดิการสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐบุคคลวิกลจริตย่อมได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ” และจากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นที่เน้นการให้ความสำคัญกับการกระจาย ความเป็นธรรมให้กับกลุ่มคนพิการ ผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคมอื่นๆ ให้เข้าถึงสิทธิและ สวัสดิการต่างๆ จากรัฐ อันจะมีผลต่อการส่งเสริมและปรับปรุงคุณภาพชีวิตคนเหล่านั้นให้ดียิ่งขึ้น รวมถึง การพัฒนาประเทศในภาพรวม ซึ่งคนพิการนับเป็นทรัพยากรส่วนหนึ่งของประเทศ ดังนั้น ทั้งภาครัฐ เอกชน รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นที่สามารถ ตอบสนองความจำเป็นพื้นฐาน ให้กลุ่มคนดังกล่าวออกสู่สังคมโดยไม่เป็นอุปสรรค

สิ่งอำนวยความสะดวกมีความจำเป็นสำหรับคนพิการ ดังนั้น เพื่อให้เห็นพ้อง อย่างชัดเจน จึงเห็นควรที่จะเสนอเป็นมติคณะรัฐมนตรีเป็นนโยบาย การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ซึ่งตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทย ปี 2548 กำหนดไว้เฉพาะในส่วนของอาคารที่ก่อสร้างภายหลังปี 2548 แต่ไม่ได้มีผลบังคับกับอาคารที่ก่อสร้างก่อนปี 2548 จึงทำให้เป็นปัญหาว่า หากคนพิการจำเป็นต้องใช้/ ติดต่อรูกระกับอาคารที่สร้างก่อนที่กฎกระทรวงปี 2548 บังคับใช้จะทำอย่างไร ซึ่งหากจะให้ครอบคลุม ทั้งหมดคงเป็นไปได้ยาก เนื่องจากต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ในเบื้องต้น จึงตัดสินใจนำร่องที่หน่วยงาน ของรัฐ เฉพาะในส่วนของมหาดไทย (เทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบล/ศาลากลางจังหวัด/ที่ว่าการ อำเภอ) ซึ่งสถานที่ต่างๆเหล่านี้มาจากการสำรวจ (Check list) ความต้องการของคนพิการว่ามีความจำเป็น หรือต้องติดต่อกับหน่วยงาน/สถานที่ราชการของหน่วยไหนมากที่สุดจึงจำเป็นต้องสอบถามความต้องการ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เพื่อประกอบการจัดทำเป็นนโยบายสาธารณะ (Public Policy) โดยการจัดอันดับความสำคัญ (Priority) ได้แก่ (1) โรงพยาบาล (2) ศาลากลางจังหวัด (สำนักงานพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัด (พมจ.)/จัดหางานจังหวัด) (3) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)/

¹ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและ พิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ “รายงานวิจัย เรื่อง สิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับคนพิการและเพื่อทุกคนในสังคม,” (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เอกพิมพ์ไทยจำกัด, 2549), 1- 2.

ที่ว่า การอำเภอ (4) โรงเรียน (5) โรงพัก (สถานีตำรวจ) โดยมีสิ่งที่จำเป็นต้องทำประกอบด้วย 5 อย่าง ได้แก่ ทางลาด ห้องน้ำ ป้ายสัญลักษณ์ ที่จอดรถ และบริการข้อมูลข่าวสาร²

เมื่อพิจารณาในแง่ของการมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนของนโยบายแล้ว จะเห็นว่า นโยบายของรัฐเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการนั้นในภาพรวมเรื่องของกฎหมายของคนพิการเมื่อเทียบในระดับอาเซียน (ASEAN) ประเทศไทยถือว่าเป็นอันดับ 1 เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสิงคโปร์ซึ่งเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วแต่ก็ไม่ได้มีกฎหมายเฉพาะด้าน เช่น ของประเทศไทย และเมื่อเทียบด้านการดำเนินงานถือว่าอยู่ในระดับต้น ในขณะที่ประเทศไทยมีกฎหมายที่เฉพาะเกี่ยวกับคนพิการ และได้มีการปรับปรุงและพัฒนาเร็วมากจากพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการปี พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 (ที่แก้ไขเพิ่มเติม) ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้การผลักดันงานด้านนี้ให้เกิดเป็นนโยบายสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและเกิดประโยชน์ต่อสังคมประเทศชาติ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของกลุ่มคนพิการ ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) สำคัญกับด้านนี้โดยตรงในการขับเคลื่อนงานนโยบายการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาในแง่ของความต่อเนื่องของนโยบายแล้วจะเห็นว่า คณะรัฐมนตรีได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในประเด็นดังกล่าวจึงได้มีมติคณะรัฐมนตรีเพื่อขับเคลื่อนงานดังกล่าวถึง 2 ครั้ง

ครั้งที่ 1 มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2552

ครั้งที่ 2 มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2555

4.1.2 ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

นโยบายภาครัฐ เมื่อรัฐมีการประกาศและกำหนดเป็นแนวนโยบายแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการ หากนโยบายมีความชัดเจน ผู้ปฏิบัติรับทราบและเป็นไปในทิศทางเดียวกันประเด็นเรื่องความพร้อมของหน่วยงานดังนี้

4.1.2.1 งบประมาณพบว่า มีส่วนสำคัญในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะส่วนราชการจะมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ เนื่องจากงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรนั้น จะมีการกำหนดวัตถุประสงค์ระบุรายการค่าใช้จ่ายไว้เป็นการเฉพาะแล้วดังนั้น หากหน่วยงานจะต้อง

²จินตนา จันทร์บำรุง, สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระธรรมะ, กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 18 เมษายน 2559.

ดำเนินการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการก็ต้องบริหารจัดการจากงบดำเนินงานหรือ
เจียดจ่ายจากงบประมาณด้านอื่นๆ³

4.1.2.2 วิสัยทัศน์ของผู้นำ พบว่า ผู้บริหารหน่วยงานหรือองค์กรมีบทบาทสำคัญ
ในการผลักดันให้การจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกเกิดขึ้นในองค์กร ซึ่งหากผู้บริหารเกิดความตระหนักรู้
และเล็งเห็นถึงความสำคัญในประเด็นดังกล่าวก็จะนำไปสู่การขับเคลื่อนในเชิงนโยบายต่อไป แต่หาก
ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญ การดำเนินการก็ยากที่จะประสบผลสำเร็จ

4.1.2.3 องค์กรความรู้/ความรู้ความสามารถของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานนั้น พบว่า
มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะบุคลากร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ต้องมีความรู้หรือได้รับการอบรม
ในเบื้องต้นก่อน เพราะหากระดับเจ้าหน้าที่ขาดความรู้ ความเข้าใจก็ไม่สามารถดำเนินการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก
ได้อย่างถูกต้องเพราะบางกรณีหน่วยงานมีความสนใจที่จะดำเนินการเองแต่เมื่อลงมือทำ
แล้วให้ไม่ได้มาตรฐานไม่สามารถใช้งานได้ เนื่องจากขาดองค์ความรู้ ทำให้ต้องแก้ไข เสียเวลา
เสียงงบประมาณ เช่น กรณีของทางลาดที่ไม่ได้มาตรฐานราวจับในห้องน้ำที่ติดตั้งผิดรูปแบบ⁴

4.1.3 การมีตัวชี้วัดนโยบายที่ชัดเจน

มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2552 (สมัยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ)
กำหนดให้หน่วยราชการดำเนินการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ 5 อย่างได้แก่ ทางลาด
ห้องน้ำ ป้ายสัญลักษณ์ ที่จอดรถ และบริหารข้อมูลข่าวสารกำหนดระยะแล้วเสร็จ ภายใน 2 ปี
(พ.ศ. 2554) โดยใช้งบประมาณเหลือจ่ายต่อมาได้มีการเสนอเรื่องต่อมติคณะรัฐมนตรีออกมติใหม่และ
คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2555 (สมัยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) สำหรับขับเคลื่อนงาน
การจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการอีกครั้ง โดยขยายระยะเวลาจากเดิม 2 ปี เป็น 4 ปี
ผนวกรวมเข้ากับการที่ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จึงได้กำหนดเป้าหมายให้ได้ในปี
พ.ศ. 2558 และให้สำนักงบประมาณสนับสนุนงบประมาณ 80 ล้านบาท จำนวน 301 แห่ง ทั้งนี้เมื่อ
พิจารณาถึงความชัดเจนของนโยบายการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการแล้ว จะเห็นว่า

³ สุรินทร์ สว่างอารมณ์, สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระทบระมะ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน, 4 พฤษภาคม 2559.

⁴ ภุชราภรณ์ กองเกิด, สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระทบระมะ, สถาบันสิรินธรเพื่อการพัฒนาฟื้นฟูสมรรถภาพ
ทางการแพทย์แห่งชาติ, 21 เมษายน 2559.

มติคณะรัฐมนตรีทั้ง 2 ครั้ง ได้มีการกำหนดตัวชี้วัดนโยบายที่ชัดเจน ประกอบด้วย (1) เป้าหมายเชิงพื้นที่ (หน่วยงานภาครัฐ) (2) ขอบเขตด้านระยะเวลา (3) เนื้อหาสาระของนโยบายเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ

4.2 การมีมาตรการต่างๆ สนับสนุน

4.2.1 มาตรการบังคับทางกฎหมาย

พระราชบัญญัติควบคุมอาคารพ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายแม่บทที่เกี่ยวกับอาคาร ทั้งการจัดสัดส่วนอาคารคำนวณออกแบบก่อสร้าง (หรือปลูกสร้าง) และใช้งานอาคารครอบคลุมทั้งงานด้านสถาปัตยกรรมและงานวิศวกรรมที่เกี่ยวกับอาคารโดยกำหนดกรอบหรือหลักเกณฑ์กว้างๆไว้ และต่อมากระทรวงมหาดไทยได้ออกกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 เพื่อบังคับใช้ให้อาคารใหม่ที่จะปลูกสร้างใหม่ต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุในอาคารด้วย โดยกำหนดประเภทและลักษณะอาคารที่ต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพและคนชราตามที่กำหนดในข้อที่ 3 ของกฎกระทรวงฯ ในบริเวณที่เปิดให้บริการแก่บุคคลทั่วไป (1) โรงพยาบาล สถานพยาบาล ศูนย์บริการสาธารณสุข สถานีอนามัย อาคารที่ทำการของราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรของรัฐ ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย สถานศึกษา หอสมุด และพิพิธภัณฑ์สถานของรัฐ สถานีขนส่งมวลชน เช่น ท่าอากาศยานสถานีรถไฟ สถานีรถทำเทียบเรือที่มีพื้นที่ส่วนใดของอาคารที่เปิดให้บริการแก่บุคคลทั่วไปเกิน 300 ตารางเมตร และ (2) สำนักงาน โรงแรม หอประชุม สนามกีฬา ศูนย์การค้า ห้างสรรพสินค้าประเภทต่าง ๆ ที่มีพื้นที่ส่วนใดของอาคารที่เปิดให้บริการแก่บุคคลทั่วไปเกิน 2,000 ตารางเมตร โดยมีการกำหนดรายละเอียดสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ 9 หมวดคือ (1) ป้ายแสดงสิ่งอำนวยความสะดวก (2) ทางลาดและลิฟต์ (3) บันได (4) ที่จอดรถทางเข้าอาคาร (5) ทางเดินระหว่างอาคารและทางเชื่อมระหว่างอาคาร (6) ประตู (7) ห้องส้วม (8) พื้นผิวต่างสัมผัส (9) โรงแรม หอประชุมและโรงแรม จากกฎกระทรวงข้างต้นนอกจากจะเป็นประโยชน์กับกลุ่มคนพิการแล้วจะเห็นว่าการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสามารถเอื้อประโยชน์กับกลุ่มผู้สูงอายุ เด็ก สตรีมีครรภ์ ให้สามารถใช้ร่วมกันได้ แต่เมื่อพิจารณาข้อบังคับทางกฎหมายตามกฎกระทรวงดังกล่าวแล้วจะเห็นว่า กฎกระทรวงดังกล่าวไม่ได้มีผลบังคับควบคุมย้อนหลังควบคุมไปถึงอาคารที่มีอยู่ก่อนหรือได้รับอนุญาตหรือได้ยื่นขออนุญาตก่อสร้างหรือตัดแปลงอาคาร หรือได้แจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นและได้ดำเนินการตาม มาตรา 39 ทวิ แล้วก่อนวันที่กฎกระทรวงนี้ใช้บังคับให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงนี้ และนอกจากนั้นแล้วกฎกระทรวงดังกล่าวยังไม่ได้กำหนดบทลงโทษหรือสภาพบังคับทางกฎหมายในกรณีที่หน่วยงานไม่ปฏิบัติตาม จึงเป็นผลทำให้การจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกอาจยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร

4.2.2 มาตรการจูงใจ

การดำเนินการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการนั้นกฎหมายได้กำหนดให้สิทธิแก่เจ้าของอาคารสถานที่ยานพาหนะบริการขนส่งหรือผู้ให้บริการสาธารณะอื่นซึ่งได้จัดอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการตามวรรคหนึ่งมีสิทธิได้รับการลดหย่อนภาษีหรือยกเว้นภาษีเป็นร้อยละของจำนวนเงินค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากมาตรการนี้จะเป็นภาคส่วนเอกชน โดยจะไม่รวมหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งการลดหย่อนภาษีจึงเป็นอีกหนึ่งมาตรการที่ภาครัฐนำมาใช้เพื่อให้เกิดแรงจูงใจหน่วยงานภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะของประเทศ

แต่อย่างไรก็ตามในการจัดนอกจากนี้แล้วกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังได้มีการดำเนินกิจกรรมผลักดันการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ โดยการตรวจติดตามสถานที่ดีเด่นที่เอื้อต่อคนพิการ โดยมีการมอบเงินรางวัลพร้อมโล่ประกาศเกียรติคุณแก่หน่วยงานที่ได้รับรางวัล ทั้งนี้หากหน่วยงานได้รับรางวัลในระดับดีเยี่ยม 3 ปีติดต่อกันจะได้รับรางวัล citation award เช่น มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและปรับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อคนพิการมาอย่างต่อเนื่อง⁵ ซึ่งในบางกรณีการดำเนินการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการของหน่วยงานจนได้รับรางวัลดั่งกรณีของโรงพยาบาลบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่ได้รับรางวัลระดับดีเยี่ยม พบว่าเป็นการริเริ่มจากแนวคิดที่ของทางผู้อำนวยการโรงพยาบาลและคณะกรรมการเกิดความสนใจ จึงได้มีการนำงบประมาณมาดำเนินการในด้านนี้ ซึ่งการดำเนินการกรณีดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานของการเป็นหน่วยให้บริการประชาชน รางวัลจากการประกวดสถานที่นั้นเป็นผลพลอยได้

ซึ่งการประกวดสถานที่ดีเด่นที่เอื้อต่อคนพิการนั้น พบว่า ประเด็นเรื่องของแรงจูงใจมองว่าไม่จูงใจเท่าที่ควร เช่น หากหน่วยงานจะทำทางลาดด้วยงบประมาณ 100,000 บาท เพื่อการประกวดแต่ได้รับเงินรางวัล 10,000 บาท ซึ่งก็อาจจะไม่สนใจที่จะทำเนื่องจากหน่วยงานมีเรื่องที่สำคัญที่จะต้องดำเนินการ

---

⁵“พม. มอบรางวัลสถานที่ดีเด่นที่เอื้อต่อคนพิการ ประจำปี 2553 หนุนจัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม”, https://www.m-society.go.th/ewt_news.php?nid=5368 (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2559).

4.2.3 มาตรการสมัครใจ

การดำเนินการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการนั้น นอกจากมาตรการบังคับทางกฎหมายมาตรการจูงใจทั้งทางภาษีและการจัดประกวดสถานที่ดีเด่นแก่คนพิการแล้วยังมีมาตรการสมัครใจด้วยการทำกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR) เพื่อเป็นการตอบสนองสังคมและรับผิดชอบต่อสังคมในการจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นประโยชน์ต่อทุกคนในสังคม เพื่อแสดงให้เห็นว่าภาคส่วนต่างๆของสังคมก็ได้ทั้งภาคประชาสังคม ภาคเอกชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน

4.3 กลไกสนับสนุน

4.3.1 บทบาทของคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ

(กพช.)

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 มาตรา 5 กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงคมนาคม ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ผู้แทนองค์การคนพิการแต่ละประเภทจำนวนเจ็ดคน ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำนึงถึงจำนวนสมาชิกขององค์การคนพิการนั้น และผู้ทรงคุณวุฒิอีกหกคน ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ ให้เลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการและให้คณะกรรมการแต่งตั้งข้าราชการในสำนักงานเป็นผู้ช่วยเลขานุการและมาตรา 6 กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ (1) เสนอนโยบายแผนหลักและโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและมอบหมายให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไปทั้งนี้นโยบายดังกล่าวต้องคำนึงถึงพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่ด้วย (2) ให้ความเห็นต่อรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบในการออกกฎกระทรวงตามมาตรา 20 (6) มาตรา 33 มาตรา 34 วรรคหนึ่ง และมาตรา 37 วรรคหนึ่ง (3) เสนอความเห็นและให้คำปรึกษาต่อรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับนโยบายหรือกฎหมายอื่นใดของรัฐที่อาจมีผลกระทบต่อคนพิการ (4) กำหนดระเบียบและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแก่หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความช่วยเหลือทางวิชาการเงินอุดหนุนสิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการต่างๆอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม (5) วินิจฉัยและมีคำสั่ง

เพิกถอนการกระทำหรือห้ามมิให้กระทำการที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ (6) พิจารณาให้การสนับสนุนและช่วยเหลือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐและเอกชนเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (7) กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการบริหารกองทุนการจัดหาผลประโยชน์ และการจัดการกองทุนโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังระเบียบเกี่ยวกับการพิจารณาอนุมัติ การจ่ายเงินเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการระเบียบเกี่ยวกับการจัดทำรายงานสถานะ การเงินและการบริหารกองทุนระเบียบเกี่ยวกับการรับเงินการจ่ายเงินการเก็บรักษาเงินกองทุนและการ ตัดหนี้เป็นสูญโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังและระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิบัติการตาม พระราชบัญญัตินี้ (8) จัดกิจกรรมหลักระดับชาติเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (9) อนุมัติ โครงการหรือแผนงานที่จะใช้เงินกองทุนในส่วนที่เกินกว่าอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร กองทุน (10) กำหนดมาตรฐานให้การรับรองหรือเพิกถอนการรับรององค์กรด้านคนพิการหรือองค์กร อื่นใดที่ให้บริการแก่คนพิการตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด (11) ปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมาย กำหนด ดังนั้น บทบาทของคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (กพช.) จึงถือว่าเป็นกลไกระดับชาติที่สำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านกฎหมายเพื่อนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ในการออกมติของคณะรัฐมนตรี ในแง่ของการกำกับ ติดตาม อนุมัติเพื่อให้มีผลต่อส่วนราชการในการ นำไปปฏิบัติ

4.3.2 บทบาทคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการประจำจังหวัด

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการประจำจังหวัดถือว่าเป็นอีกหนึ่งกลไกที่สำคัญในระดับพื้นที่ ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับมอบหมายเป็นประธาน ผู้แทนของส่วนราชการ ผู้แทนองค์กร ด้านคนพิการ และผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการเลือกจากองค์กรด้านคนพิการ โดยมีหน้าที่ประกาศกำหนด แผนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการจังหวัด ยุทธศาสตร์โครงการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับ การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการแห่งชาติ โดยบูรณาการให้เข้ากับแผนพัฒนาจังหวัดหรือแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในจังหวัดนั้น ตลอดจนประสานการดำเนินงานเกี่ยวกับคนพิการทุกภาคส่วน สนับสนุน หน่วยงานที่ปฏิบัติเกี่ยวข้องกับคนพิการ ประสานทรัพยากร และระดมทุนเพื่อสนับสนุนกิจกรรม เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัด พิจารณาอนุมัติจ่ายเงิน อนุมัติโครงการ แผนงาน การขอกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ ตรวจสอบติดตาม แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของคนพิการ กลั่นกรองแผนงาน โครงการ ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานและความเข้มแข็งขององค์กรด้าน คนพิการและศูนย์บริการคนพิการภายในจังหวัดดังนั้น คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการประจำจังหวัด จึงเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการที่จะขับเคลื่อนงานด้านคนพิการตามแผน

ชาติไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่โดยอาศัยการประสานงาน (coordination) ความร่วมมือในการทำงาน (co-operation) และการร่วมแรงร่วมใจให้ได้ผลงาน (collaboration)

4.3.3 มติคณะรัฐมนตรี

เพื่อแก้ไขปัญหาในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะจากรัฐยังไม่เพียงพอสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งมีภารกิจรับผิดชอบเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพและพิทักษ์สิทธิคนพิการมีอำนาจในการตรวจสอบการได้รับสิทธิประโยชน์ให้คำแนะนำและช่วยเหลือคนพิการให้สามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและใช้ประโยชน์ได้จาก อาคาร สถานที่และบริการต่างๆรวมทั้งมีส่วนร่วมกับกิจกรรมในสังคมได้อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไปสอดคล้องกับกฎหมายและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงได้เสนอคณะรัฐมนตรีขอให้หน่วยงานราชการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการสามารถเข้าถึงได้ 2 ครั้ง

4.3.1.1 มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2552 เห็นชอบให้หน่วยงานราชการดำเนินการสำรวจและจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการสามารถเข้าถึงได้ ดังนี้

(1) โรงพยาบาล จัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครบถ้วนสมบูรณ์ตามกฎหมายกระทรวง พ.ศ. 2548 ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยกำหนดให้มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพและคนชราอำนวยความสะดวกภายในอาคารสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ

(2) หน่วยงานราชการ ได้แก่ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ/สำนักงานเขต ที่ทำการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัด/องค์การบริหารส่วนตำบล/สำนักงานเทศบาลนคร/เมือง/ตำบลและเมืองพัทยา) สถาบันการศึกษา และสถานีตำรวจจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่ส่วนราชการควรดำเนินการ เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึง ได้แก่ ทางลาดห้องน้ำ ที่จอดรถ ป้ายและสัญลักษณ์ และบริการข้อมูล ภายในปี 2554 ได้แก่ ทางลาด ห้องน้ำ ที่จอดรถป้ายและสัญลักษณ์ และบริการข้อมูล

4.3.1.2 มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2555 เห็นชอบสนับสนุนการผลักดันการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการและทุกคนในสังคมเข้าถึงและใช้ประโยชน์ ดังนี้

(1) ให้สำนักงานงบประมาณสนับสนุนงบประมาณสำหรับการปรับปรุง หรือจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการและทุกคนในสังคมเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ของหน่วยงานราชการตามมติ คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2552 ไม่น้อยกว่า 5 ประเภท ได้แก่ ทางลาดห้องน้ำที่จอดรถ ป้ายสัญลักษณ์ และบริการข้อมูลข่าวสารแห่งละ 300,000 บาท (สามแสนบาทถ้วน) และให้ดำเนินการแล้วเสร็จภายในปี 2558 เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community)

และให้ทุกหน่วยงานรายงานผลการดำเนินงานในรอบ 6 เดือน โดยให้สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ เป็นผู้รวบรวมรายงานผลการดำเนินงานเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรี

(2) ให้ทุกหน่วยงานกำหนดเป้าหมายการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการจนถึงปี 2558 พร้อมทั้งดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในปี 2558 เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community)

(3) ให้ทุกหน่วยรายงานผลการดำเนินการในรอบ 6 เดือน พร้อมทั้งชี้แจงเหตุผลความจำเป็นกรณีไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่หน่วยงานกำหนดไว้ ซึ่งสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) จะเป็นผู้รวบรวมรายงานผลการดำเนินงานเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

4.3.4 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการพ.ศ.2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

มาตรา 20 คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวก อันเป็นสาธารณูปโภคตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ฯลฯ และ มาตรา 37 ที่กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดลักษณะหรือการจัดให้มีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการในอาคารสถานที่ยานพาหนะบริการขนส่งหรือบริการสาธารณะอื่นให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้เจ้าของอาคารสถานที่ยานพาหนะบริการขนส่งหรือผู้ให้บริการสาธารณะอื่นซึ่งได้จัดอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการตามวรรคหนึ่งมีสิทธิได้รับการลดหย่อนภาษีหรือยกเว้นภาษีเป็นร้อยละของจำนวนเงินค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายกำหนดซึ่งส่วนใหญ่ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากมาตรานี้จะเป็นภาคส่วนเอกชน โดยจะไม่รวมหน่วยงานภาครัฐซึ่งการลดหย่อนภาษี จึงเป็นอีกหนึ่งมาตรการที่ภาครัฐนำมาใช้เพื่อให้เกิดแรงจูงใจหน่วยงานภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ เพื่อขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะของประเทศ

4.3.5 บันทึกข้อตกลงความร่วมมือเพื่อสนับสนุนมาตรการผลักดันการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการและทุกคนในสังคมเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พร้อมรับประชาคมอาเซียน

การจัดให้มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ ของทั้ง 21 หน่วยงาน (19 กระทรวง 2 หน่วยงาน) นั้น นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เล็งเห็นความสำคัญและตระหนักในเรื่องของการให้ความสำคัญกับคนพิการโดยมองว่าคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจึงได้มีการที่จะขับเคลื่อนงานการผลักดันการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการและทุกคนในสังคมเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรมให้เกิดขึ้นจริงในสังคมเพื่อที่จะให้คนพิการสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม

ในกิจกรรมต่างๆ ในสังคมได้อย่างได้อย่างเต็มที่และเสมอภาคเท่าเทียมกับบุคคลปกติทั่วไปเพื่อให้หน่วยงานตระหนักร่วมกันเป็นภารกิจสำคัญที่ส่วนราชการตามข้อตกลงนี้ ต้องร่วมมือกันขับเคลื่อนมาตรการดังกล่าวโดยการจัดให้มีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการ ในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ บริการขนส่ง หรือบริการสาธารณะอื่นและคุ้มครองสิทธิให้ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้คนพิการและทุกคนในสังคมเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้บันทึกข้อตกลงความร่วมมือดังกล่าว เปรียบเสมือนการนำนโยบายการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่แล้วแต่ทำให้มีความชัดเจนมากขึ้นโดยเห็นได้ชัดจากการที่นายกรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้เป็นประธานในพิธีเปิดโครงการ Kick Off “เปลี่ยนภาระเป็นพลัง” ทุกหน่วยงานมีการรับรู้ ดังนั้น จึงเป็นการสื่อให้เห็นถึงความสำคัญว่าทุกหน่วยงานต้องดำเนินการตาม เป็นการประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานได้รับทราบให้เห็นถึงนโยบายของรัฐที่ชัดเจนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน บันทึกข้อตกลงความร่วมมือจึงมีส่วนสำคัญมาก เพราะเป็นการเชื่อมโยงต่อจากมติคณะรัฐมนตรี ทั้ง 2 ครั้ง ให้เกิดความต่อเนื่องในการผลักดันมติคณะรัฐมนตรี ทั้ง 2 ครั้ง ทั้งนี้พบว่า หน่วยงานมีการรับรู้และถือปฏิบัติตามมากขึ้น

4.4 การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง

4.4.1 การสนับสนุนของหน่วยงานราชการหลักที่เกี่ยวข้อง

4.4.1.1 บทบาทของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)

ในฐานะเป็นหน่วยงานหลัก (Focal Point) ในการประสานสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานตามนโยบายผลักดันการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ และทุกคนเข้าถึงได้ในการเสนอนโยบายแผนหลักและโครงการต่างๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบ และมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการรวมทั้งให้มีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และจากการสัมภาษณ์ นางจินตนา จันทร์บำรุง ผู้อำนวยการกองส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการคนพิการกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พบว่า “ในส่วนของ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ในเชิงนโยบายนั้นควรส่งเสริมเพราะเป็นไปตามกรอบของกฎหมาย ได้แก่ รัฐธรรมนูญพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 รวมทั้งกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องแต่การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Implementation) อย่างจริงจังนั้นยังเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ เช่น ขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นเรื่องของคนพิการบางกรณีมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการแต่ไม่สามารถใช้งานได้หรือบางหน่วยงานเพิกเฉยไม่ได้ให้ความสำคัญเนื่องจากไม่มีกฎหมายบังคับซึ่งในส่วนบทบาทของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในการส่งเสริมการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการนั้น และจากการมองเห็น

ความสำคัญว่าสิ่งอำนวยความสะดวกมีความจำเป็นสำหรับคนพิการ ดังนั้น เพื่อให้เห็นพ้องอย่างชัดเจน จึงได้เสนอเป็นมติคณะรัฐมนตรีเป็นนโยบายการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ โดยในการขับเคลื่อนงานนั้นหน่วยงานได้เน้นและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนพิการ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ตลอดจนได้ประสานความร่วมมือกลุ่มนักวิชาการ เช่น คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อเข้ามาช่วยในการสนับสนุนส่งเสริมผลักดันองค์ความรู้ทางวิชาการ นอกจากนี้แล้วเพื่อเป็นการขยายผลนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม หน่วยงานได้เริ่มมีการผลักดันที่ชัดเจนช่วงปี พ.ศ. 2550 ที่ขับเคลื่อนงานอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นจากเดิมที่จะมีการจัดอบรมบ้าง โดยเป็นการใช้มาตรการเชิงบวก 3 กิจกรรม คือ (1) การจัดประกวดสถานที่ดีเด่นที่เอื้อต่อคนพิการ โดยกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการร่วมกับทางคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อกระตุ้นการรับรู้ (2) โครงการตำบลน่าอยู่ (3) การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น หนังสือ คู่มือ โปสเตอร์ โดยมีแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 สำหรับการขับเคลื่อนงานดังกล่าวซึ่งการผลักดันที่จะให้ประสบผลสำเร็จ อาจจะต้องมีการผลักดันอื่นๆ ควบคู่กันด้วยเชิงยุทธศาสตร์จังหวัด อีกอย่างคือ การใช้มาตรการแบบปาล้อมเมือง ซึ่งค่อนข้างจะได้ผลชัดเจน เพราะที่ผ่านมาเราใช้การสั่งการ นโยบายจากส่วนกลางมองว่าการจะทำให้ นโยบายประสบความสำเร็จต้องมีการส่งเสริม/ขับเคลื่อน ในระดับปฏิบัติเป็นคู่ขนานควบคู่กันไป เพราะการกำหนดเป็นนโยบายจาก บน - ล่าง (Top - Down) ลงไป อย่างเดียวมันอาจทำให้เกิด ปัญหาเรื่องของความไม่รู้ไม่เข้าใจ ในขณะเดียวกันหากเราเลือกที่จะเจาะเข้ากับกลุ่มที่มีความต้องการ หรือประสบปัญหาจริงๆ ยกตัวอย่าง กรณี 10 จังหวัดนาร่อง ถ้าผู้ว่าราชการการสั่งการก็จะทำให้นโยบาย นั้นบรรลุผลสำเร็จได้เร็ว มากกว่าการที่จะสั่งการจากส่วนกลางไปยังส่วนภูมิภาค (จังหวัด/อำเภอ) และส่วนท้องถิ่น การที่นโยบายจะประสบความสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับ (1) กลไกระดับพื้นที่ (2) ตัวนโยบายมีความชัดเจนต่อเนื่อง (3) ระบบการติดตาม/รายงานผล (4) การมีส่วนร่วมของกลุ่มคนพิการที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนประเด็นของตน”⁶

---

⁶จินตนา จันทร์บำรุง,สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระธรรมะ, กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 18 เมษายน 2559.

4.4.1.2 บทบาทของกระทรวงสาธารณสุข (สธ.) ในฐานะที่เป็นหน่วยให้บริการทางการแพทย์ โดยเฉพาะในส่วนของสถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติสังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ทำหน้าที่เป็นศูนย์วิชาการในการประสานนโยบายและแผนงาน ด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แก่ผู้ป่วย และผู้พิการตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และจากการสัมภาษณ์ นางสาวภัชราภรณ์ กองเกิด สถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ พบว่า “ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ที่มีการ Kick Off สถาบันสิรินธรเริ่มเข้าไปมีบทบาทในการดำเนินการด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างจริงจัง ภายหลังจากทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กระทรวงสาธารณสุขได้มอบหมายให้กรมการแพทย์ โดยสถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน (ซึ่งศูนย์เป็นศูนย์วิชาการ) สார்วจและส่งหนังสือไปยังโรงพยาบาลทั่วประเทศ 890 แห่ง (ตั้งแต่โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชนโรงพยาบาลประจำอำเภอ) ว่ามีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกตามมติคณะรัฐมนตรี หรือไม่ ซึ่งการส่งแบบสอบถามเป็นเพียงการระบุเพียงแค่ว่า มีหรือไม่มี และมีการรายงานกลับมาเพียงแค่ 20 เปอร์เซนต์ โดยเป็นการประเมินตัวเองซึ่งอาจได้ข้อมูลที่ไม่แน่ชัดปี พ.ศ. 2556-2557 การผลักดันการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกยังเป็นแบบผิวเผินยังไม่ได้มีอะไรมาก และกระทรวงสาธารณสุขก็ต้องรวบรวมรายงานผลการดำเนินงานส่งให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าในแต่ละด้านมีการดำเนินการอะไรไปแล้วบ้าง ทุกๆ 6 เดือน ปี พ.ศ. 2558 ได้มีการผลักดันเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ และ ผู้สูงอายุ เข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ เพื่อนำมาเป็นตัวชี้วัดในระดับกระทรวง ในโรงพยาบาลแต่กลุ่มเป้าหมายระยะแรกไม่ใช่โรงพยาบาลทั้ง 890 แห่ง แต่เป็นกลุ่มโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป 123 แห่ง และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558-2559 กระทรวงสาธารณสุขปรับกลยุทธ์โดยการให้ความรู้ เพราะตั้งแต่กฎกระทรวงมหาดไทยปี พ.ศ. 2548 บังคับใช้หน่วยงานย่อมจะต้องดำเนินการตามกฎหมายคือต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกตามกฎหมาย แต่ว่าไม่มีบทลงโทษ และเมื่อโรงพยาบาลจะดำเนินการก่อสร้างอาคาร จะต้องใช้แบบกลางของกองแบบแผนจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ว่าต้องใช้แบบที่มีอยู่แล้ว ซึ่งเป็นแบบแปลนเก่าที่ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกใดๆ สำหรับคนพิการ หากหน่วยงานจะออกแบบเองจะต้องจ้างหน่วยงานเอกชนเป็นผู้เขียนแบบ และเมื่อแบบเสร็จแล้วจะต้องส่งให้กองแบบแผน ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง ซึ่งอาจจะไม่ตรงกันกับช่วงระยะเวลาของการจัดทำค่าของงบประมาณ เพราะฉะนั้นเพื่อความรวดเร็วทุกโรงพยาบาลก็จะใช้แบบของกองแบบแผนที่ได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องแล้วซึ่งเป็นปัญหาทำให้ต้องมีการแก้ไขในภายหลังซึ่งเมื่อมีการอนุมัติงบประมาณมาแล้วหน่วยงานจะต้องสร้างตามแบบที่เสนอไปและเมื่อมีการก่อสร้างไปแล้วอาจจะไม่สามารถดำเนินการแก้ไขในระหว่างที่กำลังก่อสร้างได้ ซึ่งจะขอแก้ไขแบบได้

ก็ต่อเมื่อดำเนินการแล้วเสร็จและภายหลังจาก ที่ได้มีการเปิดใช้อาคารไปแล้ว 1 ปี จึงจะสามารถแก้ไขแบบได้ ซึ่งจะมีความซับซ้อนในกฎระเบียบโดยสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นปัญหามากที่สุดคือ ทางลาด เนื่องจาก (1) งบประมาณ (2) ข้อจำกัดด้านโครงสร้างของอาคาร”⁷

4.4.1.3 บทบาทของกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) ในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในสถานศึกษา จากการสัมภาษณ์ นายบันลือ วิศิษฏ์อนุพงษ์ ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการเรียนรู้ประสบการณ์กับชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) พบว่า สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนด้านจัดการศึกษาสำหรับคนพิการที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และมีการผลักดันให้สถาบันศึกษาจัดตั้งศูนย์บริการนักศึกษาพิการ (DSS Center : Disability Support Service Center) เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับนักศึกษาพิการดังกล่าว ซึ่งเป็นไปตามนโยบายด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในระดับอุดมศึกษาด้วย “ทุกวันนี้ประเด็นเรื่องของการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกนั้นยังไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะทั้งในแง่ของงบประมาณ นโยบายของหน่วยงาน และบุคลากร ซึ่งภาครัฐควรมีมาตรการที่เข้มงวด เข้มแข็ง และเอาจริงเอาจังกับการดำเนินงานในด้านนี้ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรับในส่วนของที่ต้อบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งในส่วนของมหาวิทยาลัย ในฐานะที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ดูแลอยู่ จำนวนกว่า 100 แห่ง สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้มีการแจ้งแนวนโยบายของรัฐให้หน่วยงานในสังกัดได้รับรู้ พร้อมทั้งให้มีการรายงานผลการดำเนินการให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ทราบทั้งนี้ มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ก็มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับสื่อการเรียนการสอนให้กับกลุ่มนักศึกษาพิการโดยมีศูนย์บริการนักศึกษาพิการ (DSS Center : Disability Support Service Center) จำนวน 34 แห่ง ทั่วประเทศ ซึ่งศูนย์แห่งนี้จะทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลนักศึกษาพิการของสถาบันบริการให้คำปรึกษา จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (ISP : Individual Service Plans) ให้บริการด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตลอดจนประสานงานกับคณะที่มีนักศึกษาเรียนร่วม และเป็นเครือข่ายให้บริการกับสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆในส่วนของกรจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน 5 อย่าง ตามมติคณะรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้มีการเน้นย้ำกับทางมหาวิทยาลัยให้ได้รับทราบว่า สำนักงานงบประมาณได้มีหนังสือแจ้งให้หน่วยงานสามารถนำเงินงบประมาณเหลือจ่ายมาพัฒนา ปรับปรุง สิ่งอำนวยความสะดวกภายในมหาวิทยาลัยทั้งในส่วนของ

⁷ ภัชราภรณ์ กองเกิด, สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระธรรมะ, สถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ, 21 เมษายน 2559.

อาคาร สถานที่ เช่น ทางลาด ห้องน้ำ ซึ่งมหาวิทยาลัยบางแห่งก็ได้นำแนวนโยบายนี้ไปปฏิบัติแล้ว”⁸ นอกจากนี้แล้วในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ยังได้มีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งอำนวยการความสะดวกสำหรับคนพิการในสถานศึกษา จากการสัมภาษณ์ นายสุรินทร์ สว่างอารมณ์ ผู้อำนวยการกลุ่มงบประมาณ 3 สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า “ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีงบประมาณที่อุดหนุนสำหรับคนพิการโดยเฉพาะเฉลี่ยปีละ 100 ล้านบาท ซึ่งทางสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐานจะมีเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาประกอบการจัดตั้งงบประมาณว่าให้ความสำคัญกับประเด็นอะไรบ้าง อะไรที่กำหนดไว้ในกฎหมายแล้วต้องดำเนินการตามเพื่อให้หน่วยงานใช้ประกอบการจัดทำงบประมาณว่าจะให้ความสำคัญในด้านไหนซึ่งก็อาจจะต้องเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไปและเนื่องจากหน่วยงานการศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีจำนวนกว่า 30,000 แห่ง จึงเป็นการยากที่สนับสนุนงบประมาณให้ทั่วถึงกับทุกหน่วยซึ่งตามมติของคณะรัฐมนตรีนั้นกำหนดให้สำนักงานงบประมาณ (สงป.) ดำเนินการสนับสนุนงบประมาณแต่ในทางปฏิบัติเวลาที่มีการเสนอของงบประมาณสำนักงานงบประมาณก็ไม่ได้อนุมัติตามรายการที่เสนอขอแต่จะให้หน่วยงานมาปรับเปลี่ยนหรือบริหารจัดการจากงบประมาณด้านอื่น ซึ่งไม่ได้มีการจัดสรรงบประมาณเพิ่ม (Top Up) สำหรับหรือกำหนดรายการงบประมาณสำหรับการดำเนินการดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะ จึงทำให้การดำเนินการด้านนี้ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย หรืออาจยังไม่บรรลุผลเท่าที่ควรซึ่งในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ส่วนกลาง และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 225 เขต ได้มีการจัดตั้งอำนวยการความสะดวกครบทั้ง 5 อย่าง ตามมติคณะรัฐมนตรี แต่ในส่วนของโรงเรียนนั้นอาจจะยังมีไม่ถึงส่วนหนึ่งเนื่องจากรูปแบบของอาคารเรียนที่ยังเป็นแบบอาคารสมัยเก่าที่มีลักษณะของอาคารแบบใต้ถุนสูงทำให้มีปัญหาเรื่องของการปรับแบบทางลาดที่จะเข้าถึงตัวอาคาร”⁹

4.4.1.4 บทบาทของกระทรวงคมนาคม (คค.) จากการสัมภาษณ์

นางสาวลักษณะวดี ธนามี หัวหน้ากลุ่มพัฒนาเชื่อมต่อบริการขนส่ง กองพัฒนาระบบการขนส่ง สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.) พบว่า “กระทรวงคมนาคมมีการติดตามการจัดตั้งอำนวยการความสะดวกสำหรับคนพิการ โดยหน่วยงานในสังกัดจะต้องทำแผนปฏิบัติการ

⁸ บันลือ วิศิษฎ์อนุพงษ์, สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระจ่างระม, สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 27 เมษายน 2559.

⁹ สุรินทร์ สว่างอารมณ์, สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระจ่างระม, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 4 พฤษภาคม 2559.

(Action Plan) เสนอคณะกรรมการทุก 6 เดือนสำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.) ได้ดำเนินโครงการศึกษาพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและเพิ่มประสิทธิภาพการบริการในภาคการขนส่งสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ได้ผลลัพธ์ของโครงการ จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่

(1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบสิ่งอำนวยความสะดวกในภาคการขนส่งสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว

(2) ต้นแบบการปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในภาคการขนส่งสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ในสถานที่ให้บริการภาคขนส่ง 5 แห่ง ครอบคลุมทุกรูปแบบการเดินทาง ด้วยระบบขนส่งสาธารณะ ได้แก่ป้ายหยุดรถเมล์ประจำทางบริเวณอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ สถานีขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพ (ถนนบรมราชชนนี) สายใต้ใหม่ ท่าเรือพระนั่งเกล้า สถานีรถไฟความเร็วสูงจังหวัดนครปฐม และท่าอากาศยานดอนเมือง

(3) คู่มือให้ความช่วยเหลือคนพิการแต่ประภพและผู้สูงอายุ และคู่มือแปลภาษาหรือป้ายสัญลักษณ์ภาษา สำหรับหน่วยงานที่ให้บริการภาคขนส่ง

นอกจากนี้แล้ว สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม (สปค.) ได้ดำเนินการศึกษาการสำรวจ เพื่อประเมินและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งสาธารณะเพื่อคนพิการ เด็ก และผู้สูงอายุ ของกระทรวงคมนาคม ใน 9 จังหวัด ครอบคลุมการเดินทางทั้ง 4 รูปแบบ คือ ขนส่งสาธารณะทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ และขนส่งสาธารณะทางราง”¹⁰

4.4.1.5 ข้อมูลการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการของกรุงเทพมหานครพบว่า กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและหรับผู้สูงอายุและคนพิการ ในอาคารสถานที่ต่างๆ ตามเกณฑ์มาตรฐานในกฎกระทรวงซึ่งกำหนดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 ได้แก่ การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานสำหรับคนพิการ เช่น ทางลาด ห้องน้ำ ที่จอดรถ ป้ายสัญลักษณ์ บริการข้อมูลข่าวสาร ในสถานที่ราชการ และที่สำนักงานเขต 50 เขต ในสังกัดกรุงเทพมหานคร รวมทั้งศูนย์เยาวชนและศูนย์กีฬาของกรุงเทพมหานคร (ศูนย์มิติใหม่) จำนวน 7 ศูนย์ ดังนี้ ศูนย์ลุมพินี จัตุจักร สะพานสูง บางกะปิ หนองจอก ทวีวัฒนา ดอนเมือง ปัจจุบันหน่วยงานในสังกัดกรุงเทพมหานครได้จัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานสำหรับคนพิการได้เกือบครบทุกแห่ง

¹⁰ ลักษณะวดี ธนามี, สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระธรรมะ, สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 29 เมษายน 2559.

โดยเฉพาะอาคารที่ก่อสร้างหลังปี พ.ศ. 2548 ส่วนอาคารก่อนปี พ.ศ. 2548 อาจมีบางแห่งที่ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านพื้นที่ที่ไม่สามารถขยายได้อีกทั้งบางแห่งเป็นอาคารเช่า ทำให้ไม่สามารถดำเนินการปรับปรุงรูปแบบในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครบตามจำนวน¹¹

4.4.2 การสนับสนุนของภาคส่วนต่าง

4.4.2.1 ภาคประชาสังคม

การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการนั้นองค์กรด้านคนพิการ และกลุ่มคนพิการซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) นับว่ามีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนงาน และจากการสัมภาษณ์ นายศุภชีพ ดิษเทศ นายกสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย พบว่า “การเผยแพร่เกี่ยวกับประเด็นคนพิการ ซึ่งส่วนใหญ่ถูกเผยแพร่อยู่เฉพาะในกลุ่มของคนพิการ หน่วยงานที่ทำงานด้านคนพิการและครอบครัวของคนพิการ แต่ยังไม่ถูกเผยแพร่ภาพใหญ่ออกไปสู่สังคมภายนอก เช่น สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการคืออะไร ทำไมจึงจำเป็นต้องมีเพราะการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกนั้นไม่ได้เป็นการทำที่เน้นเฉพาะกลุ่มของคนพิการเท่านั้น แต่เป็นไปเพื่อสำหรับคนทุกกลุ่ม ทั้งกลุ่มผู้สูงอายุ เด็ก (Accessibility for All) ทำความเข้าใจกับภาคสังคมให้เห็นว่า สิ่งอำนวยความสะดวกนั้นสำคัญอย่างไร โดยอาจจะเน้นให้เห็นว่า สิ่งอำนวยความสะดวกนั้นมันเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมี เพราะมองว่า คนพิการคือความบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่จะพิการมากขึ้นถ้าสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งอำนวยความสะดวกนั้นไม่เอื้ออำนวยแต่สิ่งเหล่านี้จะเข้าใจอยู่เฉพาะแค่ในกลุ่มของคนพิการอาจไม่เพียงพอ เพราะคนพิการไม่ใช่คนเพียงกลุ่มเดียวที่ต้องอาศัยอยู่ในสังคม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับคนทั้งไปในสังคมมากขึ้น ซึ่งในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐก็มีความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการมากขึ้น ซึ่งองค์กรด้านคนพิการเองได้มีการเสนอแนวคิดนี้ให้กับกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) เพื่อนำไปบรรจุไว้ในชั่วโมงเรียนของเด็กเพื่อให้ได้เรียนรู้ถึงประเด็นการอยู่ร่วมกันในสังคม ประเด็นสิ่งอำนวยความสะดวกจะต้องมองทั้งระบบ ได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (พก.) มีหน้าที่กำกับดูแลสิ่งนโยบายเป็นตัวกลางในการคอยประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกระทรวงมหาดไทย โดยกรมโยธาธิการและผังเมืองเน้นในเรื่องของการควบคุมอาคารกระทรวงคมนาคม ดูเรื่องระบบของการขนส่งกระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงแรงงาน ดูเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าไปใช้ชีวิตในสถานประกอบการ

¹¹ สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร, สำนักงานการสงเคราะห์และสวัสดิภาพสังคม, ข้อมูลการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2556 – พ.ศ. 2558.

กระทรวงศึกษาธิการ ดูแลเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในสถานศึกษา และ กระทรวงสาธารณสุข ดูแลเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงพยาบาล สถานพยาบาล เพราะสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการจะไม่ใช่สิ่งอำนวยความสะดวกที่กระทรวงใดกระทรวงหนึ่งรับผิดชอบ ทุกหน่วยงานมีเจ้าภาพตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน เพราะหากต่างหน่วยงานต่างทำโอกาสที่จะสำเร็จก็ยาก”¹²

4.4.2.2 เอกชน

จากการสัมภาษณ์ นายวรวิฑูรี วิฑูตมเสน หัวหน้างานระดับ 8 ฝ่ายอาคารสถานที่บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) พบว่า “การบินไทยดำเนินการเรื่องของการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกก่อนที่จะมีกฎหมายด้านนี้บังคับใช้ เนื่องจากการที่การบินไทยมีกลุ่มลูกค้าที่เป็นคนพิการด้วยส่วนหนึ่ง ประกอบกับกฎระเบียบ กระบวนการแนวทางวิธีปฏิบัติ (Procedure) ของการบินว่าต้องอำนวยความสะดวกให้กับคนพิการอย่างไรบ้าง ซึ่งเป็นไปตามสมาคมขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ (IATA :International Air Transport Association) ว่าหน่วยงานต้องปฏิบัติต่อลูกค้าอย่างไรโดยจะมีกฎระเบียบกำหนดไว้ ซึ่งในส่วนของ สมาคมขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ (IATA) จะเน้นที่บนเครื่องบินเป็นส่วนใหญ่แต่ต่อมาในระยะหลังก็ได้ขยายมายังการบริการบนภาคพื้น เช่น จะต้องมีวีลแชร์ สำหรับไว้บริการให้ขึ้นเครื่องได้สะดวก ซึ่งในสมัยก่อนการทำอากาศยานไม่ได้จัดเตรียม (Provide) ให้กับทางการบินไทย แต่ต่อมาในระยะหลังการทำอากาศยานได้เข้าไปเป็นสมาชิกของส่วนหนึ่งของทางสมาคมขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ (IATA) จึงมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามเพื่อให้เป็นไปตามกฎระเบียบซึ่งในสมัยก่อนอดีตผู้อำนวยการฝ่ายอาคารสถานที่ บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) มองว่า สิ่งอำนวยความสะดวกนั้น ไม่น่าที่จะทำเฉพาะแค่เพียงที่สนามบินเพียงแห่งเดียว เพราะยังมีผู้โดยสารกลุ่มหนึ่งที่ยังต้องมาใช้บริการที่อาคารสำนักงาน ดังนั้น จึงเริ่มดำเนินการที่ห้องจำหน่ายตั๋วเป็นลำดับแรก ทั้งในส่วนของ ห้องน้ำ ทางลาด ราวจับ โดยตั้งงบประมาณไว้ตั้งงบประมาณสำหรับดำเนินการไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ทั้งนี้ เมื่อรัฐบาลมีการกำหนดเป็นนโยบายหลัก กระทรวงคมนาคม ได้มอบนโยบายให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงคมนาคมไปดำเนินการพร้อมทั้งมีการติดตามเป็นระยะๆ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงคมนาคม โดยกระทรวงคมนาคมมักจะถูกมองเป็นเป้าหลัก โดยเฉพาะการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในภาคการขนส่งสาธารณะเป็นพิเศษ เช่น กรณีของป้ายรถเมล์ ท่าเรือ ในภาพรวมมองว่าเป็นประโยชน์กับกลุ่มคนพิการ ที่จะทำให้เข้าถึงบริการของรัฐ สำหรับเรื่องของงบประมาณมีความสำคัญ สมัยก่อนการบินไทยไม่ได้ประสบปัญหาทางการเงิน ดังนั้น ผู้บริหารของทางการบินไทยก็จะสนับสนุน

¹² ศุภชีพ ดิษเทศ,สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระธรรมะ, สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย, 17 พฤษภาคม 2559.

เต็มที่ว่าหากหน่วยงานจะดำเนินการอะไร ดังนั้น แต่ละส่วนงานก็จะคิดทำโครงการ (Project) ใหม่ๆ ซึ่งสำหรับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการนั้นเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ปีละ 150,000 บาท และมากที่สุดในปี พ.ศ. 2555 จำนวน 800,000 บาท และได้ดำเนินการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันแต่จำนวนเงินงบประมาณก็มีการลดลงบ้างตามสภาพทางเศรษฐกิจ¹³ และจากการสัมภาษณ์ นายตรีกรรอง ปานะถึก เจ้าหน้าที่บริการท่าอากาศยาน 4 ฝ่ายการทำอากาศยานท่าอากาศยานดอนเมือง บริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) (ทอท.) พบว่า “ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญที่จะผลักดันในเชิงนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง ซึ่งบริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) (ทอท.) นั้น เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการจัดการการดำเนินงานและการพัฒนาท่าอากาศยาน โดยมีท่าอากาศยานที่อยู่ในความรับผิดชอบ จำนวน 6 แห่ง ประกอบด้วย ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ท่าอากาศยานดอนเมือง ท่าอากาศยานเชียงใหม่ ท่าอากาศยานหาดใหญ่ ท่าอากาศยานภูเก็ต และท่าอากาศยานแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สำหรับให้บริการ โดยจะให้ความสำคัญในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นในแบบสำหรับคนทุกกลุ่ม (Universal Design : UD) และปัจจุบันบริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ในส่วนของท่าอากาศยานดอนเมือง ได้รับการคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 5 สถานที่ต้นแบบการปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ในสถานที่ให้บริการภาคขนส่ง กระทรวงคมนาคม”¹⁴

ตัวแทนคนพิการผู้มีส่วนได้เสียจำนวน 4 คน ประกอบด้วย ประเภทความทางร่างกายหรือทางการเคลื่อนไหว จำนวน 2 คน จากการสัมภาษณ์ นายชัยพร ภูผารัตน์ ผู้อำนวยการสมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทยพบว่า “ประเด็นเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการนั้นที่ผ่านมาส่วราชการมักจะให้เหตุผลเรื่องข้อจำกัดด้านงบประมาณเป็นหลักเนื่องจากเห็นว่า งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมานั้นจะมีการระบุรายการกำหนดวัตถุประสงค์ในขณะที่ภาคเอกชนมักเปิดช่องทางที่เอื้อต่อการสนับสนุนดำเนินงานและให้ความร่วมมือในการดำเนินงานด้านนี้ ซึ่งบางส่วนอาจเนื่องมาจากมาตรการในเรื่องของการลดหย่อนภาษีที่เป็นแรงจูงใจสำคัญ รวมทั้งเป็นประเด็นของการทำกิจกรรมที่เป็นความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องรณรงค์ทำความเข้าใจประเด็นการอยู่ร่วมกันในสังคมมองว่าคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ตลอดจนบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างส่วนราชการต่างๆ เพื่อให้มีการบังคับตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 เนื่องจาก

¹³ วราวุฒิ วิวุฒมเสน, สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระจธรรมะ, บริษัทการบินไทย จำกัด(มหาชน), 6 พฤษภาคม 2559.

¹⁴ ตรีกรรอง ปานะถึก, สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระจธรรมะ, บริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), 28 เมษายน 2559.

ที่ผ่านมาพยายามลดทอนรายละเอียดเนื้องาน (Specification) เช่น ขนาดสัดส่วนของทางลาด ทำให้เป็นปัญหาของคนพิการที่ไม่สามารถใช้งานได้จริง”¹⁵ และจากการสัมภาษณ์ นายธีรยุทธ สุคนธวิท พบว่า “การขับเคลื่อนงานด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ผ่านมามีบทบาทและส่วนร่วมในการผลักดันการดำเนินงานค่อนข้างมากเพราะเป็นปัญหาของคนพิการโดยตรงที่ผ่านมารัฐมุ่งที่จะให้ความสำคัญไปกับการพัฒนาคนมาก ฟันฟูคนแต่สุดท้ายมาตม้ตายเรื่องที่คุณไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมเนื่องจากสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย ดังนั้น การที่จะแก้ไขปัญหาคคนพิการจำเป็นต้องทำทั้ง 2 อย่าง ควบคู่กัน ทั้งในส่วนของการพัฒนาคนพิการและการปรับสภาพแวดล้อมไปพร้อมกัน โดยที่ไม่ได้ทิ้งน้ำหนักหรือให้ความสำคัญเพียงแค่ส่วนใดส่วนหนึ่ง ซึ่งสภาพแวดล้อมที่พูดถึงอาจจะไม่เฉพาะแค่ลักษณะทางกายภาพ ดึก ราม บ้านช่อง สถานที่ แต่ยังรวมถึงทัศนคติกฎหมาย ข้อมูลข่าวสารสารสนเทศต่างๆ เพราะเรากำลังจะทำเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุและคนอื่นหลายกลุ่มที่ไม่เฉพาะกับกลุ่มคนพิการ ฉะนั้น ความคุ้มค่าที่ผู้สูงอายุคนพิการสามารถเข้าถึงและใช้บริการได้ ไม่ได้วัดที่จำนวนของผู้ใช้บริการความคุ้มค่า มองว่าการที่คนพิการคนหนึ่งได้มีโอกาสไปเรียนหนังสือไปพบแพทย์ตามนัด เข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมระดับหนึ่ง ไม่ต้องอยู่แบบติดบ้าน ติดเตียง ตรงนี้ไม่สามารถประเมินวัดออกมาเป็นความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจได้ เพราะเวลาพูดถึงคุณภาพชีวิตคนพิการ ซึ่งไม่ยากให้วัดค้ค่ากับตัวเลขจำนวนของคนพิการในสังคม แต่ควรจะไปดูที่สังคมไทยในอนาคตอีก 10-20 ปีข้างหน้า”¹⁶

ประเภทความพิการทางการเห็น จำนวน 2 คนจากการสัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ พบว่า “จุดเริ่มควรจะเริ่มตั้งแต่ความตระหนักรู้ (awareness) เรายังไม่เห็นความสำคัญของการที่เราจะทำให้สังคมของเราให้เป็นสังคมสำหรับทุกคนที่เรียกว่า Inclusive Society เพราะเราไม่ตระหนักรู้ ไม่เข้าใจ และไม่เห็นความสำคัญ ไม่ค่อยได้เอาใจใส่อย่างที่เราควรจะเป็น ทั้งๆ ที่ประเด็นแนวคิดการทำสังคมสำหรับทุกคนนั้นนับวันจะยิ่งมีความสำคัญ ขึ้นเรื่อยๆ ทั้งในส่วนของการที่ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยประมาณการว่าในอีกประมาณ 9-10 ปีข้างหน้า หรือปี พ.ศ. 2568 จะมีผู้สูงอายุประมาณ 1 ใน 3 ดังนั้นถ้าสภาพแวดล้อมไม่เอื้อสำหรับทุกคนก็จะทำให้คนที่อยู่ในกลุ่มข้างต้นไม่สามารถออกจากบ้านไปทำภารกิจต่างๆ และก็จะกลายเป็นภาระของคนอื่นๆ เพราะฉะนั้นสภาพแวดล้อมอันเป็นสาธารณชนนั้นจึงควรมีการออกแบบสำหรับทุกคน เพื่อให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ กลุ่มคนพิการทางการมองเห็นไม่ค่อยเป็นปัญหาเหมือนกับกลุ่มคนพิการทางการเคลื่อนไหว

¹⁵ ชัยพร ภูวนรัตน์,สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระจธรรมะ, สมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย, 18 เมษายน 2559.

¹⁶ ธีรยุทธ สุคนธวิท,สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระจธรรมะ, สภาศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ประเทศไทย, 19 เมษายน 2559.

เพราะแค่มีผิวต่างสัมผัส เช่น เวลาจัดสัมมนาตามโรงแรมแค่วางพรม หรือ Guiding block หรือ Warning block นำทางให้แค่นี้ก็อาจจะเพียงพอแล้ว คนหูหนวก ดึงไฟให้สัญญาณเวลาฉุกเฉินให้เขาเห็น โดยอาจจะพิจารณาที่เหตุผลความจำเป็นเป็นหลัก ซึ่งประเทศไทยไทย เน้นไปที่กลุ่มพิการทางการเคลื่อนไหว”¹⁷ และจากการสัมภาษณ์ นายธรรม จตุนาม อาจารย์ประจำวิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดลพบว่า “เรื่องสภาพแวดล้อมกับกลุ่มคนพิการตาบอดนั้นไม่ได้มีส่วนได้เสียอะไรมากนักของคนพิการตาบอดนั้น จะเน้นไปที่การฝึกการสร้างความรู้ความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว (Orientation and Mobility : O & M) โดยในกรณีของคนตาบอดนั้นเห็นว่า การปรับคนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมนั้นง่ายกว่าการปรับสภาพแวดล้อมปัญหาที่พบเป็นเรื่องของทัศนคติของคนในสังคมเกี่ยวกับคนพิการในสังคม เช่น ความไม่เข้าใจเรื่องของคนพิการ ซึ่งหมายถึง ไม่เข้าใจแก่นของคนพิการ คือ เมื่อเห็น คนพิการ คนก็มักเกิดความสงสารซึ่งทัศนคติมุมมองแบบนั้นทำให้คนทั่วไปมองไม่เห็นซึ่งศักยภาพ ความสามารถของคนพิการมองว่าคนพิการต้องเป็นผู้รับอย่างเดียว ซึ่งความสงสารนั้นมีแนวคิดหลักการพื้นฐานนั้น หลักการพื้นฐานก็มาจากการสงเคราะห์ จึงมีผลทำให้เป้าหมายในการช่วยเหลือนั้นคลาดเคลื่อนซึ่งอันแท้จริงแล้วคนพิการเน้นเรื่องสิทธิ เพราะฉะนั้นเรื่องสิทธิ (Human Rights) จะต้องมีการตราเป็นกฎหมาย ซึ่งเป็นกฎหมายในลักษณะที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนพิการ”¹⁸

---

¹⁷ วริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระจธรรมะ, มูลนิธิสากลเพื่อคนพิการ, 13 เมษายน 2559.

¹⁸ ธรรม จตุนาม, สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระจธรรมะ, วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล, 22 เมษายน 2559.

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ตลอดจนศึกษาปัญหา อุปสรรค และมาตรการการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงนโยบายการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ และจากผลการศึกษาทั้งทางเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

5.1.1 นโยบายของรัฐเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ

จากการศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ พบว่า ประเทศไทยมีฐานข้อมูลของคนพิการและกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับคนพิการให้คนพิการมีสิทธิเป็นจำนวนมาก การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในประเทศไทยเป็นสิทธิและสวัสดิการของคนพิการที่พึงจะได้รับอันเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายโดยมีรูปแบบการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการดำรงชีวิตประจำวันด้านการศึกษา ด้านสถาปัตยกรรมอาคารสถานที่และบริการขนส่งสาธารณะด้านการทำงานและประกอบอาชีพด้านข้อมูลข่าวสารการสื่อสารและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นบุคคล/สิ่งที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือคนพิการ ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสถาปัตยกรรมอาคารสถานที่และบริการสาธารณะมีความก้าวหน้ามากที่สุดและถือเป็นนโยบายสำคัญในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จเพื่อคนพิการและทุกคนเข้าใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ (Universal Design) กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานหลัก (Focal Point) ในการประสานสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานตามนโยบายผลักดันการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและทุกคนเข้าถึงได้โดยมีกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งกลไกที่สำคัญตามกฎหมายในระดับชาติคือคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (กพช.) ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานนำเสนอแนวนโยบายดังกล่าวให้คณะรัฐมนตรีเห็นชอบและมีผลผูกพันให้หน่วยงานปฏิบัติตามและกลไกระดับพื้นที่ ได้แก่ อนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการระดับจังหวัด นอกจากนี้ยังมีการดำเนินงานอื่นๆ ที่สนับสนุน

การปฏิบัติของหน่วยงาน เช่น (1) การสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงและพัฒนาอาคารสถานที่ ต้นแบบของการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการของศาลากลางจังหวัดจำนวน 52 แห่ง ที่มีคนพิการไปติดต่อและใช้บริการของหน่วยงานจังหวัดละ 100,000 บาท อีกทั้งจัดทำโครงการเพื่อ สนับสนุนการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการและทุกคนในสังคมเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ ตามยุทธศาสตร์ประเทศเพื่อลดความเหลื่อมล้ำระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 - 2561 เพื่อรองรับ การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (2) จัดกิจกรรมเปิดตัว (Kick Off) “เปลี่ยนภาระให้เป็นพลังสร้างสังคม เพื่อทุกคน” เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานและมีการจัดให้ ร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างหน่วยงานราชการระดับกระทรวง 21 แห่ง ในการร่วมมือดำเนินการและกำกับให้มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการตามภารกิจ (3) การตรวจติดตามการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและคัดเลือกสถานที่ดีเด่นที่เอื้อต่อคนพิการเพื่อส่งเสริม และสนับสนุนให้หน่วยงานที่ลงนาม MOU จัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการที่ถูกต้องและเป็นไป ตามมาตรฐาน อีกทั้งให้เป็นต้นแบบที่ดีของหน่วยงานพร้อมทั้งการอบรมให้ความรู้ในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและหลักเกณฑ์แนวทางในการประเมินการตรวจติดตามการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและคัดเลือกสถานที่ดีเด่นที่เอื้อต่อคนพิการแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกจังหวัด

โดยภาพรวมในเชิงนโยบายส่วนที่สำคัญที่สุดคือ ทักษะของคนในสังคม เพราะต่อ ให้มีกฎหมายที่ดีที่สุดแล้ว แต่ในการขับเคลื่อนในทางปฏิบัติก็ยังไม่เกิดผลเมื่อเทียบกับผู้สูงอายุแล้วเห็นว่า ทุกคนมีโอกาสที่จะเป็นผู้สูงอายุ แต่คนจะมองว่าเรื่องพิการนั้นเป็นเรื่องไกลตัว คนทั่วไปจึงไม่เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องทำ ในขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุก็ไม่ได้ให้ความสำคัญเห็นถึงจำเป็นในการผลักดันงาน ด้านนี้เท่าที่ควรทำให้การรวมตัวขับเคลื่อนประเด็นนี้ไม่ดีพอ ดังนั้น โอกาสที่จะหยิบยก (rest) ขึ้นมา เป็นประเด็นทางสังคม (hot issue) จึงไม่มี

ทั้งนี้ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ คนในสังคมขาดความตระหนักรู้ (awareness) ไม่เห็น ความสำคัญของการที่เราจะทำให้สังคมของเราให้เป็นสังคมสำหรับทุกคนที่เรียกว่า Inclusive Society เมื่อคนในสังคมไม่ตระหนักไม่เข้าใจ เลยไม่ได้ทุ่มเทที่จะทำ โดยเฉพาะผู้บริหารว่าจะให้ความสำคัญมากน้อย แค่ไหนเนื่องจากมีบทบาทสำคัญที่จะผลักดันในเชิงนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังนอกจากนี้ ความรู้ ความสามารถของบุคลากร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ก็มีส่วนสำคัญในการดำเนินการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับคนพิการ เพราะหากระดับเจ้าหน้าที่ขาดความรู้ ความเข้าใจก็ไม่สามารถดำเนินการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างถูกต้องจึงจำเป็นต้องได้รับการอบรมในเบื้องต้นก่อน

จุดแข็ง: การมีกฎหมาย มติคณะรัฐมนตรี และการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนพิการซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ตลอดจนได้ประสานความร่วมมือกับกลุ่มนักวิชาการ เช่น คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อเข้ามาช่วยในการสนับสนุนส่งเสริมผลักดันองค์ความรู้ทางวิชาการสู่การปฏิบัติตลอดจนหน่วยงานของรัฐมีการจัดอบรม เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านนี้มีความรู้ ความเข้าใจ ในประเด็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกได้ถูกต้อง

จุดอ่อน : ตัวบทกฎหมาย ไม่ถูกบังคับใช้อย่างจริงจังเนื่องจากไม่ได้กำหนดบทลงโทษไว้ในกรณีที่ไม่ถือปฏิบัติตาม ขาดงบประมาณ ที่สนับสนุนงานด้านนี้อย่างจริงจัง ทั้งนี้แม้ว่ามติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2555 เห็นชอบให้สำนักงบประมาณสนับสนุนงบประมาณสำหรับการปรับปรุงหรือจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการและทุกคนในสังคมเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ของหน่วยงานราชการตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2552 ไม่น้อยกว่า 5 ประเภท ได้แก่ ทางลาด ห้องน้ำที่จอดรถ ป้ายสัญลักษณ์ และบริการข้อมูลข่าวสารแห่งละ 300,000 บาทและสำนักงบประมาณได้สนับสนุนงบประมาณตามมติคณะรัฐมนตรีเป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 80 ล้านบาท จำนวน 301 แห่ง แต่ก็ยังคงไม่ครอบคลุมและไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังพบว่าหลายหน่วยงาน ขาดองค์ความรู้ เพราะบางกรณีหน่วยงานมีความสนใจที่จะดำเนินการเองทำให้ไม่ได้มาตรฐานไม่สามารถใช้งานได้เนื่องมาจากการขาดองค์ความรู้ ทำให้ต้องแก้ไข เสียเวลา เสียงบประมาณ เช่น กรณีของทางลาดที่ไม่ได้มาตรฐานราวจับในห้องน้ำที่ติดตั้งผิดรูปแบบ นอกจากนี้แล้วยังเกี่ยวกับระบบการรายงานติดตาม ที่ไม่เข้มแข็ง ทำให้เกิดช่องว่างของการรายงานเพราะอาจมีหน่วยงานที่จัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกแต่ไม่ได้รายงานให้ส่วนกลางทราบเนื่องจากหน่วยงานต้นสังกัดไม่เห็นความสำคัญ มองว่ากรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการไม่ใช่หน่วยงานที่จะให้ข้อมูลจากการดำเนินการดังกล่าวจึงไม่ได้เห็นถึงความสำคัญมากนัก ทำให้ระบบการติดตามรายงานของส่วนกลางไม่เป็นผลรวมทั้งกลไกการ ขับเคลื่อนงานคนพิการในระดับพื้นที่ เช่น คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการระดับจังหวัด และองค์กรคนพิการไม่ประสานงานกันซึ่งในบางกรณีจำเป็นต้องอาศัยความสัมพันธ์ดั้งเดิมระหว่างหน่วยงานที่ร่วมกันปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายดังนั้นหากเกิดการโยกย้ายหรือเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลก็จะส่งผลให้การขับเคลื่อนงานไม่ประสบผลสำเร็จอย่างที่ควรจะเป็น

มาตรการการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการมาตรการที่เป็นแรงจูงใจ (Incentive) เช่น สิทธิได้รับการลดหย่อนภาษีหรือยกเว้นภาษีซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นภาคเอกชน ทั้งนี้ในส่วนของหน่วยงานภาครัฐแล้วการดำเนินการจะอยู่บนพื้นฐานของการจัดทำบริการสาธารณะ (Public Services) ในฐานะของหน่วยงานที่ให้บริการแก่ประชาชนซึ่งการจัดประกวดสถานที่ดีเด่นที่เอื้อต่อคนพิการอาจจูงใจได้ระดับหนึ่ง จึงขึ้นอยู่กับตัวบุคคลเพราะหากตัวบุคคลขาดการตระหนัก การรับรู้ ก็ไม่เกิดผลเพราะ

มองว่าหากหน่วยงานจะทำทางลาด ด้วยงบประมาณ 100,000 บาท เพื่อประกวดแต่ได้รับเงินรางวัล 10,000 บาท ซึ่งก็อาจจะไม่สนใจที่จะดำเนินการ เนื่องจากหน่วยงานมีเรื่องที่สำคัญที่จะต้องแก้ไขปัญหา จำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการซึ่งเป็นภารกิจหน้าที่หลักที่สำคัญ (Priority) ของหน่วยงาน เช่น การเตรียมการเรียนการสอน การดูแลรักษาชีวิตคนไข้ มากกว่าที่จะต้องมาจัดทำสถานที่เพื่อประกวด การดำเนินการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในเชิงนโยบายนั้นนอกจากจะพิจารณาถึงประเด็นสภาพปัญหาที่เป็นอยู่แล้ว การกำหนดนโยบายสาธารณะในปัจจุบันนั้นจะต้องรับฟังปัญหาและความต้องการของกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) เป็นสำคัญ โดยเฉพาะคนที่เป็นกลุ่มพิเศษที่เราจะต้องให้ความสำคัญให้เขาเข้ามามีโอกาสมีส่วนร่วมทางสังคม ทั้งนี้เพื่อให้การกำหนดนโยบายสาธารณะมีความสอดคล้องกับความต้องการและลักษณะทางกายภาพของบุคคล เพราะการที่เราได้รับรู้ประเด็นความต้องการนั้นย่อมจะเป็นผลดีต่อการกำหนดนโยบายเพื่อให้ตรงกับความต้องการของคนกลุ่มดังกล่าว

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะในการศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะในการศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ดังนี้

5.2.1.1 ในเชิงนโยบายหากเราไม่มองว่าเจาะจงเฉพาะกลุ่มของคนพิการแต่ให้มองว่าสำหรับทุกกลุ่ม ทุกวัย มันจะทำให้กว้างขึ้นเพราะคนในสังคมจะมองว่าคนพิการเป็นเรื่องของคนกลุ่มเล็กในสังคม เป็นเรื่องไกลตัวจึงให้ความสำคัญกับงานด้านนี้ค่อนข้างน้อย ถ้าจะให้ความสำคัญเฉพาะเรื่องคนพิการอย่างเดียวคนจะวัดที่ตัวเลขจำนวนคนที่มาใช้บริการเชิงปริมาณในทันทีเมื่อคิดในเชิงเศรษฐศาสตร์ต้นทุนต่อหน่วย (Unit cost) แล้วมองว่าไม่คุ้มค่า ดังนั้นเสนอแนวคิดที่ว่า สิ่งอำนวยความสะดวกไม่ได้ทำสำหรับคนพิการเพียงกลุ่มเดียวต้องมีการเชื่อมหรือบูรณาการประเด็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้เป็นเรื่องสำหรับทุกคน (Accessibility for All) ทั้งกลุ่มผู้สูงอายุ เด็ก สตรีมีครรภ์ โดยที่ไม่เฉพาะเจาะจงเพียงแค่งานคนพิการ เพื่อขยายฐานให้กว้างขึ้นให้เห็นถึงประเด็นของกลุ่มทางสังคม (mass) โดยพยายามผลักดันให้เป็นประเด็นสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ เพราะเมื่อเราพูดถึงผู้สูงอายุแล้วรู้สึกว่ามันกระทบกับทุกคน จึงต้องดึงกลุ่มผู้สูงอายุเข้ามาร่วมเป็นภาคีเครือข่ายการ

ทำงานเพื่อให้เห็นถึงผลกระทบ (Impact) ที่กว้างขึ้น และประเด็นทางสังคมผู้สูงอายุในการที่จะขับเคลื่อนงานในอนาคต ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติของรัฐบาลในอีก 20 ปีข้างหน้า¹

5.2.1.2 การบูรณาการทำงานระหว่างหน่วยงาน โดยร่วมจัดทำแผนกำหนดแนวทางการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการและทุกคนในสังคมเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ตามภารกิจของทั้ง 21 หน่วยงานรวมทั้งผลักดันการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกโดยกำหนดเป็นตัวชี้วัด (KPI) ในระดับกระทรวง

5.2.1.3 รัฐบาลต้องให้ความสำคัญในการสนับสนุนงบประมาณ โดยกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์อาจจำเป็นต้องหารือกับสำนักงบประมาณเพื่อประสานการดำเนินการจัดเตรียมช่องทางในการขอรับการสนับสนุนงบประมาณด้านนี้เป็นการเฉพาะ เช่น การจัดทำคำเสนอของงบประมาณแบบ Budget Code โดยอาจพิจารณากำหนดเป็นช่วงระยะเวลาดำเนินการ (Phase) ภายในระยะเวลา 5 – 10 ปี²

5.2.1.4 ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการให้มีสภาพบังคับพร้อมทั้งกำหนดบทลงโทษในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตาม โดยออกพระราชบัญญัติใหม่รวมสิ่งอำนวยความสะดวกหลายๆ ฉบับเข้าด้วยกันเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ (Accessibility for all Act) ทั้งกลุ่มผู้สูงอายุ เด็ก สตรีมีครรภ์ และจัดทำคู่มือปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานกลาง (National standard) ที่กำหนดถึงรายละเอียดสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ให้หน่วยงานสามารถใช้เป็นคู่มือมาตรฐานกลางประกอบการอ้างอิงในการดำเนินงาน³

5.2.1.5 ประชาสัมพันธ์เผยแพร่องค์ความรู้ในด้านการออกแบบเพื่อทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ (Universal Design) สื่อสารสู่สังคมอย่างกว้างขวาง

5.2.1.6 กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเป็นหน่วยงานหลัก (Focal point) ที่ต้องรวบรวมประเด็นข้อเรียกร้อง (Requirement) ความต้องการของกลุ่มคนพิการทุกกลุ่มให้ครอบคลุมทุกประเด็นความต้องการตามลำดับ 1,2,3 เพื่อประกอบการหารือถึงประเด็นความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

¹จินตนา จันทร์บำรุง,สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระธรรมะ, กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 18 เมษายน 2559.

²ลักษณวดี ธนามี,สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระธรรมะ, สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 29 เมษายน 2559.

³ธีรยุทธ สุคนธวิท,สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระธรรมะ, สภาศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการประเทศไทย, 19 เมษายน 2559.

ทั้ง 3 ฝ่าย ประกอบด้วย กลุ่มคนพิการ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ เอกชน เพื่อประกอบการเขียนแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานก่อนที่จะมอบหมายให้ส่วนราชการ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการต่อไปซึ่งการกำหนดแผนยุทธศาสตร์นั้นควรกำหนดให้เป็นไปทีละขั้น (Step by Step) โดยจะต้องคำนึงถึงกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ให้ครอบคลุมทุกภาคส่วนให้ดีโดยอาจจะกำหนดเป็นปีๆ ไป ให้ทุกภาคส่วน ได้ก้าวไปพร้อมๆกันถึงจะประสบความสำเร็จ โดยที่ระยะเวลาที่จะปฏิบัติตามแผนจะต้องไม่เร็วหรือช้าจนเกินไป เพราะยังเป็นหน่วยงานราชการเมื่อมีนโยบายแล้ว ส่วนงานที่เกี่ยวข้องก็จะต้องมีการจัดทำแผนเพื่อประกอบคำของบประมาณ ซึ่งค่อนข้างที่จะใช้เวลา เว้นแต่เมื่อรัฐบาลมีนโยบายหลักในการสนับสนุนงบประมาณสำหรับดำเนินการด้วย เช่น ให้ใช้งบกลาง หรือช่องทางงบประมาณด้านอื่นก็จะทำให้นโยบายบรรลุผลได้เร็วขึ้น⁴

5.2.1.7 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการนั้นอาจไม่จำเป็นจะต้องจำกัดอยู่เฉพาะเพียงแค่ว่ากฎหมายกำหนดไว้ส่วนของ อาคาร สถานที่ เท่านั้น แต่ควรรวมไปถึงพื้นที่สาธารณะที่น่าจะสามารถจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับคนพิการได้นั้นก็ควรที่จะดำเนินการในส่วนพื้นที่บริเวณนั้นด้วยเช่น พื้นที่สาธารณะที่เป็นทางเดิน (foot path) โดยเฉพาะในเขตของกรุงเทพมหานคร ควรจะจัดทำเป็นต้นแบบที่เป็น (General Usage) เนื่องจากกรุงเทพมหานครนั้นนอกจากมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเมืองหลวงของประเทศไทยแล้ว ยังมีนัยยะสำคัญด้านอื่นๆ เช่น เป็นเมืองที่มีกลุ่มคนมีความรู้มากที่สุด มีคนอยู่อาศัยมากที่สุด มีช่องทางทำมาหากินมากที่สุด และที่สำคัญคือมีจำนวนคนพิการมากที่สุด ซึ่งหน่วยงานของกรุงเทพมหานครอาจจะต้องประสานความร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการให้เขาสามารถออกสู่สังคมได้อย่างคนปกติโดยไม่เป็นอุปสรรคตั้งแต่ ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรการคืนทางให้กับประชาชนตามแนวนโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบัน

---

⁴ วราวุฒิจิ วิวุฒมเสณ, สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระธรรมะ, บริษัทการบินไทย จำกัด(มหาชน), 6 พฤษภาคม 2559.

5.2.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการการศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานตามมติคณะรัฐมนตรีกำหนด 5 ประเภท ได้แก่ ทางลาด ห้องน้ำ ที่จอดรถ ป้ายสัญลักษณ์ และบริการข้อมูลข่าวสาร ซึ่งไม่ครอบคลุมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงทั้ง 3 ฉบับ และเนื่องจากข้อจำกัดด้านระยะเวลา รวมทั้งข้อจำกัดด้านการสื่อสารกับคนพิการบางประเภท จึงทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถศึกษาครบทุกประเภทความพิการได้ ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้มีการศึกษานโยบายของรัฐเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง และครบทุกกลุ่มประเภทความพิการ

รายการอ้างอิง

หนังสือ

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ดิสาวรรณซ์พหลายเซอร์วิส, 2556.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. รายงานวิจัย เรื่อง สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ และเพื่อทุกคนในสังคม. กรุงเทพฯ: เอกพิมพ์ไทยจำกัด, 2549.
- จินตนา จันทร์บำรุง. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการนำนโยบายการปรับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตของคนพิการ. เอกสารประกอบโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการบุคลากรขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมสร้างระบบการดูแลสุขภาพคนพิการระดับตำบลและจังหวัด, โรงแรมอะเดรียติคพาเลซ., 2557.
- ทวิตา กมลเวช. “นโยบายสาธารณะในบริบทการบริหารปกครอง”. ในหนังสือ *การบริหารปกครองสาธารณะ (Public Governance) การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21*. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) ร่วมกับสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2557*. กรุงเทพฯ: 2558.
- วรเดช จันทรศร. *องค์การและผู้เกี่ยวข้องในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ*. (2542: 18-28), อ้างถึงใน สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ และอนูรัตน์ อนันธนาธร, “นโยบายสาธารณะ (public Policy)” กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เวิลด์ เทรด ประเทศไทย, 2555.
- ศุภชัย ยาวะประภาษ. *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ*. (2550: 101), อ้างถึงใน สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ และอนูรัตน์ อนันธนาธร, “นโยบายสาธารณะ (public Policy)” กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เวิลด์ เทรด ประเทศไทย, 2555.
- สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ และอนูรัตน์ อนันธนาธร. *นโยบายสาธารณะ (public Policy)*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เวิลด์ เทรด ประเทศไทย, 2555.
- สำนักการโยธากรุงเทพมหานคร. *สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อทุกคนในสังคม*. กรุงเทพฯ: 2556. (ม.ป.ท.)
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. *ตัวอย่างที่ดีการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้แก่คนพิการ* (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิสย์. (ม.ป.ป.)

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ.พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556. กรุงเทพฯ:ร้านดีสุวรรณ ซัพพลายเชอร์วิส, 2556.

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ.คู่มือรายการอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการที่สอดคล้องกับความต้องการพิเศษของคนพิการ 2556. กรุงเทพฯ: ร้านดีสุวรรณ ซัพพลายเชอร์วิส, 2556.

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ.รายงานผลการศึกษานับสมบูรณโครงการ การส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำของคนพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. 2550.

สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร. ข้อมูลการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2556 – พ.ศ. 2558.

อรทัย ก๊กผล. “การมีส่วนร่วมของประชาชน:ความท้าทายของนักบริหารรัฐกิจในสังคมประชาธิปไตย”. ในหนังสือการบริหารปกครองสาธารณะ (Public Governance) การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

วิทยานิพนธ์

กรรวิภากร หงษ์งาม. “การศึกษาสภาพและความต้องการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ สำหรับนักศึกษพิการ ในสำนักวิทยบริการสถาบันราชภัฏสวนดุสิต,” คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2549.

ช่อเพชร พานระเทิก. “แนวทางการปรับปรุงอาคารเดิมให้เป็นไปตามกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวก ในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 กรณีศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,” วิทยานิพนธ์ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

รัฐพล ปัญจอารมณ์. “สิ่งอำนวยความสะดวกในที่พำนักระยะยาวสำหรับผู้พิการ,” วิทยานิพนธ์ปริญญาเคหพัฒนศาสตรมหาบัณฑิต,สาขาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

วิไลพร ตรีพรชัยศักดิ์. “แนวทางการปรับปรุงอาคารในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ และผู้สูงอายุ กรณีศึกษาโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานคร,” วิทยานิพนธ์ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิตสาขาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- “พม. มอบรางวัลสถานที่ดีเด่นที่เอื้อต่อคนพิการ ประจำปี 2553 หนุนจัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม”. https://www.m-society.go.th/ewt_news.php?nid=5368 (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2559).
- “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550”. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 124 ตอนที่ 47 ก (24 สิงหาคม 2550). <http://web.krisdika.go.th/data/law/law1/%c306/%c306-10-2554-a0003.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2559).
- “รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการของประเทศไทยกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ”. http://dep.go.th/sites/default/files/files/news/REPORT_PWDS_Mar2559.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2559).

สัมภาษณ์

- จินตนา จันทร์บำรุง. สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระธรรมะ, กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 18 เมษายน 2559.
- ชัยพร ภูวรัตน์. สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระธรรมะ, สมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย, 18 เมษายน 2559.
- ตรีภคตรอง ปานะถึก. สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระธรรมะ, บริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), 28 เมษายน 2559.
- ธรรม จตุнам. สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระธรรมะ, วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล, 22 เมษายน 2559.
- ธีรยุทธ สุคนธวิท. สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระธรรมะ, สภาศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการประเทศไทย, 19 เมษายน 2559.
- บันลือ วิศิษฏ์อนุพงษ์. สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระธรรมะ, สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 27 เมษายน 2559.
- ภัชราภรณ์ กองเกิด. สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระธรรมะ, สถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ, 21 เมษายน 2559.
- ลักษณะวดี ธนามี. สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระธรรมะ, สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 29 เมษายน 2559.

วราวุฒิ วิวุฒมเสณ. สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระทบระมะ, บริษัทการบินไทย จำกัด(มหาชน), 6 พฤษภาคม 2559.

วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์. สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระทบระมะ,มูลนิธิสากลเพื่อคนพิการ,13 เมษายน 2559.

ศุภชีพ ดิษเทศ. สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระทบระมะ, สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย, 17 พฤษภาคม 2559.

สุรินทร์ สว่างอารมณ์. สัมภาษณ์โดย ศุภชัย กระทบระมะ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,

4 พฤษภาคม 2559.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายศุภชัย กระจธรรมะ
วันเดือนปีเกิด	18 ธันวาคม พ.ศ. 2524
ตำแหน่ง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2546 ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) เกียรตินิยมอันดับสอง มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประสบการณ์ทำงาน	พ.ศ. 2548 – 2551 : นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ปฏิบัติการ สำนักส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและ การมีส่วนร่วม กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2552 – ปัจจุบัน : นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ สำนักส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการมีส่วนร่วม กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น